
1186.

No 1186.

M Fischer fecit

CONCIONES
TRES, TRIBVS PVBLI-
CARVM PRECATIONVM

Diebus 31. Ianuarij, 1. 2. Februarij Ecclesiæ proponendæ.

PETRVS IOHANNES
VINSTRVPIVS.

Rom. 2.
Psal. 32.
Psal. 32.

Ierem: 4.
Ablue à malicia cor tuum, ô Ierusalem, vt salueris.

HAFNIÆ
Impreßit Iohannes Stockelmannus.
Anno 1592.

ALCIMVS.

Pœnitet ambiguè, quem ſero pœni-
tet: Ergo
Præſentis ſpacium nobis dum cre-
ditur æui,
Dum patulam cunctis Chriſti cle-
mentia ſeſe
Præbet, præteritæ plangamus tem-
pora vitæ
Dum licet, & ſano ingenioq; ani-
moq; valemus.

CONCIO PRIMÆ DIEI.

AdRomanos: 2.

AN diuitias bonitatis eius & tolerantiæ ac longanimitatis contemnis? Ignorans quòd bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit.

Sed pro duritia tua & corde pœnitere nescio, Thesaurizas tibi iram in Diem iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.

Qui reddet vnicuiq; secundum opera ipsius: Iis quidem, qui per patientiam boni operis, gloriam et honorem et immortalitatem quærunt, vitam æternam: ijs verò, qui sunt contentiosi & qui veritati quidem non obtemperant, sed obtemperant iniusticiæ, reddetur ira & indignatio, afflictio & angustia, super omnem animam hominis perpetrantis malum, etc.

Matth. 24. Lucæ 17.

Ilius DEI nouiſsimi ſeculi mores apud Matthæum et Lucam deſcripturus, Eandem forehominum conditionem ante extremum aduentum ſuum, quæ olim temporibus Noë ante pernicioſam eluuionem & Sodomorum ante horrendam ſulphurei ignis conflagrationem, extitit, prædicit. Quemadmodum, enim qui tunc vixêre homines, ſpretis et contemptis omnibus ſalutaribus preconum iuſticiæ monitis, commeſſandi & heluandi inſatiabili ſtudio, ſpurca libidine, luxu & faſtu, omniq; turpitudine & impietate diffluebant: donec horribili interitu ad vnum omnes deleti ſunt: ad eundem etiam modum vltimi ſeculi homines iiſdem carnis ſtudijs, impuris moribus, præſentis vitæ delicijs & ſecuritate profana, occupatum iri affirmat.

2. Timoth. 3.

Similiter & Paulus de hoc eodem tempore loquens, prædixit fore in nouiſ-

nouiſsimis diebus periculoſa tempora & venturos eſſe homines horrendis flagitijs ſecurè indulgentes, quorum finis futurus ſit interitus.

Talem eſſe hanc, in quam nos incidimus, poſtremam, deliram & ad præcipitem ruinam inclinatam, mundi ſenectam, nemo noſtrûm eſt, niſi cuius animo & oculis, impietatis nox tenebras plus quam cimmerias offudit, qui non videat & experiatur.

Si enim penitius mortalium nunc in terris degentium mores introſpexerimus præſentiſq; ſeculi faciem diligentius conſiderauerimus: Experiemur totum mundum in maligno, non poſitum ſaltem (vt diuus Iohannes de ſuo ait ſeculo) ſed penitus ſubmerſum eſſe, & non aliter, imô longè deterius vitam nunc inſtituere & mores formare ſuos, quam, qui in primo, eoq; deploratiſsimo vixêre ſeculo. Cedô, Quis noſtrum eſt? Qui non videt & experitur, omnia omnis generis

flagitia impune inter omnes graſſa-
ri? Et veluti poſtliminio omnem
iniquitatem ab inferno reuocari?
Vt vix vnum, quod vnquam ab i-
nitio ſeculi viguit ſcelus, tàm atrox,
tamq́ tetrum & abominandum di-
cas aut inuenias, quod non inter
eos hodie, qui de Chriſti nomine &
verbo gloriantur, Regniq́ cœleſtis
ciues & domeſtici Dei eſſe volunt,
potenter extet & vigeat.

Tanta namq́ ingenij humani in-
curabilis malicia eſt & horrenda ſe-
curitas: vt cœco impetu, in quæuis
flagitia furenter ruat atq́ feratur:
vnde eos ſibi merito tandem, non
aliter ac prioris ſeculi homines, fa-
tales pœnas, exitium & interitum
extremum attrahere & accelerare,
nemini dubium eſſe poteſt.

Regnat vbiq́ fere immanis &
Cyclopicus DEI contemptus, ver-
bi diuini & ſacramentorum hor-
renda profanatio, cultus diuini to-
tiusq́ religionis ſyncerae faſtidium
perni-

perniciosissimum, diræ execratio-
nes, periuria, artes magicæ & præ-
stigiæ Diabolicæ. Videmus rabi-
em & furorem Diabolorum & ho-
stium Euangelij quotidie magis
magisque crescere & inualescere: Ec-
clesiæ persecutores crudelissime in
membra Christi desæuire. Nouæ
subinde hæreses passim oriuntur:
sparguntur contra orthodoxam fi-
dē errores detestabiles: Pullulant
inter eos, qui se Ecclesiæ capita
esse gloriantur, virulentissima cer-
tamina & odia, inque mutuas rixas
et contentiones exardescunt. Pluri-
mi in medio Ecclesiæ cœtu se totos
Epicureismo, petulantiæ, fraudi, in-
iusticiæ, auaritiæ, liuori, vsuris vo-
racissimis, violentiæ, crudelissimæ
tyrannidi, libidini, fastui & luxui
(cui vt sufficere possint, subditos de-
glubunt atque spoliant) aliorūque ne-
fandissimorum scelerum turpitudi-
ni, dedunt & mancipant: quibus
sic implicantur, vt quæ æternam ip-
sorum salutem atque diuini nominis

 gloriam

gloriam concernunt, prorſus non videant aut animaduertant: Verum peſsimis ſuis cupiditatibus ſic indulgent ſicq; addicti manent, vt prorſus nolint admittere vllam reprehenſionem, quando ad pœnitentiam vocantur.

Job. 1. Nec mirum: Ingreſſus enim eſt Sathan ad Filios Dei & vt Ioh: Apocal: 12. ait: Deſcendit Diabolus ad nos, iræ magnæ plenus, & magna mundi agmina ad æternas blaſphemias abripere conatur, ſcit enim ſe paululum temporis habere: Ideoq; tantò nunc furioſius graſſatur, eoq; maiores odij flammas concipit, quo propius extremum diem & æternam ſuam, ſuorumq; condemnationem aduentare perſentiſcit.

Talis rerum facies hodie cum ſit, mirum non videbitur, atrociſſimis pœnis implicari totum genus humanum: Maturuerunt iam noſtra ad pœnas peccata: Vt breui virga ferrea (niſi ſerio & ex animo

mature

mature resipuerimus) nos castigare & furoris sui poculum in nos effundere velle videatur iudex iustissimus. Consideremus nos qui metu liberati, dulcissimo tranquillitatis beneficio hodie gaudemus & alta pace fruimur, non intra parietes domesticos, non intra mœnia solum, Sed in agris, solo & salo, quam acerbum furoris poculum vicinæ gentes, bello diuturno et funesto, ciuili & externo, seditione interna, fame, peste alijsq; calamitatibus, tàm priuatis quàm publicis seuero Dei iudicio exhaurire coacti sint? Et quàm horribiliter Sathan etiamnum omnibus modis & machinis omniq; fraude & ardore Ecclesiam Christi piosq; cœtus oppugnet susq; deq; vertat et inuertat: vt eam tandem opprimat atq; pessundet.

Consideremus quid nobis ipsis, paucis retro numerandis annis euenerit: Quæ hic iræ diuinæ signa apparuerint, quæue Deo propter pec-

cata vehementius irato aspera & grauia passi fuerimus, quorum adhuc in animis, oculis & auribus nostris vestigia impressa hærent: vt necessarium non sit, propria vel aliena, domestica vel publica pericula percensere copiosius, aut luctuosissimam temporis illius memoriam renouare. Tantum dico, vt his seriò commonefacti, ad horrendas DEI comminationes expauescamus & contremiscamus: nec vlterius patiamur nos publico impijssimi mundi exemplo, in flagitia eorumq́ pœnas acerbissimas abripi: quod vere fiet, si diuinorum beneficiorum memoriam fœda obliuione contriuerimus, comminationum & pœnarum denunciationem surda aure & auersa mente præteriuerimus, atq́ prioris vitæ errata salutari pœnitentia maturè non diluerimus. Securis enim ad radicem arboris posita est: omnis arbor, quæ non facit fructum

ctum, exscindetur & in ignem con-
ijcietur.

Admoniti sumus satis superq;
& indies adhuc, comminationibus,
signis & prodigijs, tristi ferè omni-
um rerum statu, tragico multorum
exitu, diuinitus & humanitus ad-
monemur: minatur cœlum, mina-
tur terra, clamant ministri verbi
diuini, veluti fideles speculatores
& excubitores ciuitatis DEI, hor-
tantur, minantur, instant, vrgent,
tempestiue et intempestiue, vt Pau- 2. Timoth. 4.
lus monet.

Verum plurimi (proh dolor)
deteriores inde facti in malicia ma-
gis magisq; obdurantur, Deiq; iu-
dicio crassissimum opponentes stu-
porem, inde non magis mouen-
tur, quam si dura silex aut stet
Marpesia cautes. Quo etiam fit,
vt salutaris ipsis Euangelij vox,
odor fiat mortis ad mortem, nec
vllius amplius emendationi locus
superesse videatut. Atq; ideo certo
certius eueniet, quod apud Salo-
monem

Salom.1. monem dominus talibus denunciat cum ait:

Quoniam ego vocaui & non obtemperastis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum & increpationes meas neglexistis. Ideo & ego in interitu vestro ridebo & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, euenerit. Cum irruerit repentina calamitas & interitus vestri, quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me, & non exaudiam, mane quærent me & non inuenient me: Eò quod exosam habuerunt Disciplinam meam & timorem Iehouæ non elegerunt, nec acquieuerunt consilio meo, Spreuerunt vniuersam increpationem meam.

Nullum proinde tutius perfugium superesse videmus, quam vt ab irato & peccatis nostris multiplicibus offenso Deo ad eundem miseri-

misericordem & longanimem vera fiducia mediatoris confugiamus: Solus enim ille est, qui peccata pœnasq; tollit, iram suam lenitate temperat, seq; ipsum omnibus veram pœnitentiam agentibus benignum & propicium exhibet, quibus etiam bonorum omnium fontem vberrimum aperit.

Ad hunc igitur omnes sitientes, laborantes & onerati, quocunq; miseriarum genere confugiamus, nuncq; discussis mentis tenebris ac deterso peccatorum veterno, cum fiducia accedamus ad Thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum, ab eo, qui solus omnes languores ac maledictiones in se transtulit, nostraq; vulnera suo sanguine & liuore sanauit & deinceps sanare atq; penitus nos liberare velle indubitato promittit. Matth. 11.

Huius etiam rei gratia pijssimi magistratus nostri salutari decreto

hoc

hoc triduum ſolenne peragimus & in cœtus pios coimus: vt ſumma alacritate & ardore, veris gemitibus & intimis cordis noſtri ſuſpirijs, omnem nobis neceſſariam opem & præſidium, contra Sathanæ violentiam, peccatorum fœditatem, pœnarum acerbitatem, imminentem calamitatem & omnium hoſtium noſtrorum nefaria molimina, vera fide & flagranti precatione à Deo opt: max: flagitemus & emendicemus.

Tu igitur æterne & miſericors DEVS, aufer omnem iniquitatem noſtram & inflamma corda noſtra ſpiritu tuo ſancto: vt te per Filium tuum, ſedentẽ ad dexteram tuam, pro nobis intercedentem ſic accedamus, vt verè & ex animo peccata noſtra agnoſcamus, omnemq; noſtram immundiciem defleamus: & in hoc difficili precationis labore tua gratia obſignetur in mentibus noſtris vera fides, quâ, audita promiſsione de gratuita condonatione

omni-

omnium delictorum noſtrorum,
ve[illegible] ſtatuamu[illegible] nos in gratiam re-
c[illegible] poſterum delectemur
man[illegible] tuis, reluctemur omni
impietati & tibi obediamus: idq́
auxilio Spiritus ſancti tui, cuius in-
terpellatione clementer exauditis
precibus noſtris, omnia ſalutaria
ad gloriam tuam & noſtram tem-
porariam & æternam ſalutem im-
petremus & conſequamur, Amen.

Textum hunc Pauli, quem ideò
propoſui, vt initio litaniarum no-
ſtrarum omnes obſtinatos & inſen-
ſatos verbi diuini contemptores,
qui clauſis oculis in ſcelera peccan-
diq́ licentiam petulanter ruunt, ad
veram pœnitentiam & conſidera-
tionem diuinæ erga ſe bonitatis,
atq́ ſuæ ipſius peruerſitatis, excita-
rem in tres partes diſtribuam.

I. De inexhauſta bonitate & pa-
tientia DEI differentis pœnam: vt
ad pœnitentiam inuitet.

II. De obſtinata & præfracta
malicia atq́ ſecuritate hominum,
impu-

impunitatem sibi perpetuam ex d
latione pœnarum promittentium
III. De comminatione pœna
quæ est ira DEI & finalis interit
omnium reproborum: & præmi
felicitatis iustorum idq; in die reu
lationis iusti iudicij.

DE PRIMA PARTE.

An diuitias bonitatis illius ac tol
rantiæ lenitatisq; contemnis? Ign
rans quod bonitas Dei te ad pœn
tentiam inuitat?

GRauis hæc est pœnitentiæ co
cio, qua Apostolus obstinata
hypocritarum & reproborum m
liciam & securitatem accusat: Q
etsi quotidie fauoris diuini manif
sta erga sese indicia sentiebant
DEI iudicium seu pœnas peccat
suis iustissime debitas, longissim
se interuallo amoueri, inq; longu
temporis spacium protelari vid
ban

bant: Scientes nihilominus & volentes in peccatis ſuis petulanter & contumaciter perſeuerabant, craſſiſsimum ſtuporem, DEI iudicio opponentes eiuſq; propoſitum, quod erat, vt benefaciendo conuerteret, incontrarium finem torquentes, impunitatem ſibi perpetuam promittebant.

Hiſce ob oculos ponit & in mentem ſtupidam, reuocat immenſam DEI benignitatem in benefaciendo, patientiam in ferendo & longanimitatem in differendo pœnas commeritas: & contra illorum exaggerat peruerſitatem ac contumaciam in contemnendo bonitatis oblatas diuitias, qui propterea ſibi DEVM benignum putabant, quod rerum externarum proſperitate affluebant & commeritas pœnas de die in diem differri videbant, horum itaq; opinionem conuellit Apoſtolus, & monet non ideo differri pœnas, vt in læto & ad voluntatem fluentis fortunæ, quem ſibi

gratulabantur, lusu, secure peccarent, sed vt illa bonitatis ac lenitatis diuinæ copia ad resipiscentiam inuitarentur & prouocarentur.

Duo igitur huius loci membra sunt, quorum primum fundamentum & causam impulsiuam. Alterum causam finalem nostræ incolumitatis complectitur.

An diuitias bonitatis, &c. contemnis?

INitio interrogatione vtitur Apostolus, vt conscientiam delitescentem & sopitam vehementius feriat atque perstringat, suique ipsius testimonio conuicta, diligentius in quanto versetur discrimine, expendat: estque sensus: tune tantæ, ô homo, cœcitatis et ignauiæ es, vt bonitatem luce meridiana clariorẽ multis infallibilibus testimonijs erga te testatam & declaratam non videas? Teque non tua innocentia sed DEI longanimitate hactenus seruatum esse consideres? Hæccine est illa gratia,

tia, quam Deo benigno ac longanimi refers popule stulte & insipiens, Deut. 32.
pro summa tibi indulta gratia: ipso cumulante te bonis suis & differente pœnas commeritas: vt nunc tandem contumeliã rependas & liberius peccandi occasionẽ inde arripias.

Quæsitum sæpe à sapientibus hominibus est, & adhuc multorum animos exercet cogitatio, cur non omnes homines à Deo statim puniantur, cum omnes sine exceptione rei sint peccati & mortis, sed quidã pœnas luant, quidam vero impune euadant. Trucidantur Galilæi, Samaritani non: delentur Thebæ armis Alexandri, non delentur Athenæ, vbi non minus scelerum erat.

Plutarchus in libello de sera numinis vindicta, causas huius consilij diuini anxiè quærit, sed eas assequi suo acumine non potuit & nimis languide respondet. Verum Paulus hoc loco, causam dilationis & mitigationis pœnarũ euidentissimam ponit DEI bonitatem, affirmans

mans cum pœnas ideo differre, quia non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Non ſecus ac prudens Medicus, qui non ad vſtionem aut ſectionem properat, ſed pharmacis omnia prius experitur. Solam proinde cauſam noſtræ incolumitatis & dilationis pœnarum, quod non dudum conſumpti ſumus, non DEI impotentiam, quód non poſsit punire, aut noſtram innocentiam, dignitatem aut meritum, ſed DEI gratuitam miſericordiam eſſe indicat, quam triplici adiuncto deſcribit. 1. benignitate. 2. patientia. 3. longanimitate.

I. χρηστότης benignitas in DEO virtus eſt, qua ſua natura in creaturam præcipue ad imaginem ſuam conditam propendet, dum non vt debitor aut πλεονέκτης, id eſt, emolumenti ſui cauſa: ſed ſua ſponte, nullo prouocatus officio aut merito, voluntate & felicitate propenſiſsima & expeditiſsima ad benefacien-

ciendum, iuuandum, conseruandum & liberandum paratus est, sine omni remunerationis spe. Omnibus etiam ignotis, nec petentibus communicationem officiorum. Quemadmodum enim Diabolo eiusq; membris ἐπιχαιρεκακῆς perpetuum & indefessum nocendi & perdendi studium inest: ita modo contrario, Deo perpetua propensio, summa facilitas et alacritas opulenter benefaciendi & de creatura sua optime merendi adhæret: idq; non semel aut iterum, sed idemtidem sine omni fastidio & fatigatione verbis & factis exercet.

Est enim bonitas hæc ἀμέτρητος καὶ ἀναρίθμός, quam nulla temporis aut loci circumscriptio metiri potest, nec vlla oratio enarrare, imò mens nulla neq; angelica neq; humana cogitatione complecti potest. Testantur hoc beneficia corporalia & spiritualia, positiua & priuatiua.

Ac propterea diuitias bonitatis:
vocat Apostolus more scripturæ,
vt copiam & amplitudinem tantæ
virtutis in Deo ostendat, quæ ve-
luti fons vberrimus & inexhau-
stus, cornucopiæ atq; refertissi-
mum promptuarium existit: vn-
de liberalissime dona multiplicia,
corporalia & spiritualia vltrò flu-
unt. Ex quo etiam, omnes gra-
tuitò vbertim haurire, affatim pe-
tere & indiscriminatim accipere
queunt. Esai: 55. Venite, emite
absq; pecunia. Psalm: 34. Gusta-
te & videte quàm suauis est Ieho-
ua. Iohan: 1. De plenitudine eius
omnes accepimus. Ephes: 3. Deus
diues in misericordia. Iacob. 1. om-
nis donatio bona & omne donum
perfectum, &c.

Vsus. 1. Hoc propensissimum benefa-
ciendi studium hancq; Dei benigni-
tatem, quâ sic voluntariè, indefes-
se, sine omni remunerationis spe,
genus humanum, præcipue vero
Ecclesiam suam afficit, gratis men-

tibus agnoſcamus & celebremus, vt in Pſalm: dicitur: quid retribuam domino, &c. Pſal. 116

2. Vt de Dei erga nos bonitate nequaquam dubitemus aut deſperemus, cùm ſciamus illum omnis boni perennem fontem eſſe & hoc potiſsimum nomine homines condidiſſe, vt haberet, quos bonorum ſuorum conſortes faceret.

3. Vt imitatione benigni DEI ſtudeamus indefeſsè de proximo bene mereri.

II. Altera virtus in Deo, quæ noſtræ incolumitatis cauſa conſeruans eſt, tolerantia à Paulo nominatur, qua patienter fert omnes infirmitates, lapſus, iniurias & præuaricationes noſtras, atq; eos, qui dictæ bonitatis diuitias contempſere & faſtidiuere, peccata quaſi diſſimulans tolerat. ανοχη

Hæc in Deo virtus lenis, tranquilla, blanda, moderatur iuſtum in ipſo furorem, ne ſubito excandeſcat, aut puniat: ſed ſpe emen-

dationis cedit hominum iniuriæ & à suo iure recedit, vt pœnitentiæ locus sit.

Hæcq; in Deo tanto illustrior est, quod non solum eos, qui infirmitate carnis, aut naturæ corruptibilis fragilitate in peccata labuntur, tolerat: sed etiam indignissimos, qui certa malicia & proposito deliberato delinquunt, atq; manifestissimis sceleribus sese fœde contaminant, non sine molestia & tœdio suffert, ijsq;, qui nullam bonitatem meriti fuerant, benefacit, in salutem illorum, modo conuerti velint, vt Christus ipse Matth: 5. testatur: Sinit solem suum oriri super bonos & malos.

Ac quamuis nostra interdum contumacia virtus pœnas scelerum exigat: in ira tamen recordatur misericordiæ, & lenitate rigorem temperat, non secus ac benignus pater, cui blanda semper mens & amica voluntas. Imò omnem naturalem parentum longe supe-

ſuperat hæc in Deo lenitas & tolerantia, Eſa. 49. Pſalm. 103. miſerator & miſericors dominus, tardus ad iram & multæ bonitatis. Iohelis 2. dominus patiens eſt & multæ miſericordiæ. Tob. 4: Non delectaris domine perditione noſtra. Ezech. 33. & Sapien. 11. Deus non vult aliquem perire, ſed delectatur couerſione noſtra.

Tertia in Deo virtus, quæ noſtræ incolumitatis cauſa exiſtit, longanimitas, ſeu vt Paulus nominat, μακροθυμία eſt, quæ adhuc maius quid in Deo oſtendit quam ἀνοχὴ, eſt enim ſummus gradus tollerantiæ et lenitatis in Deo, quam nec indignitas ſcelerum vincere, nec temporis diuturnitas frangere poteſt. Verum ad ſcelera diutiſsime conniuet, & ferocitatem impiorum hac ſua lenitate mitigare emollireq́ conatur. Iraſcitur quidem grauiſſime peccatis noſtris: non tamen, iniurijs prouocatus, aut ignominia affectus præcipitat iram ſuam, nec

ad vltionem vel supplicium inferendum properat, more hominum, quibus acris statim naribus bilis insidet, vbi leui saltem iniuria affecti fuerint: vel etiam aliquamdiu iram suam dissimulantes, occasionem quærunt sese commode vlciscendi, quam vbi nacti fuerint, omnem in proximum furorem euomunt, vt ipsum perdant.

Verùm hic tantæ lenitatis & tam multus ac copiosus in misericordia est, vt motum animi sui reprimat & malit rerum naturam mutare & inuertere, suamq; iusticiam frangere ac furorem misericordia temperare, quam punire aut perdere: idq; non semel aut iterum, sed de die in diem, donec vel minima emendationis spes vspiam affulserit.

Huius in DEO μακροθυμίας passim in scriptura occurrunt plurima illustria. 1. testimonia. 2. figuræ. 3. exempla.

Esa:

Esai: 30. expectat dominus vt 1.
misereatur vestri. Psal: 103. Non se- Testi-
cundum peccata nostra facit nobis, monia.
neq; secundum iniquitates nostras
retribuit nobis. 2. Pet: 2. Domini
nostri patientiam salutem arbitra-
mini. Psalm: 130. Si iniquitates ob-
seruaueris domine, &c. Exod: 34.
Threnorum 3. misericordiæ domini
quod non consumpti sumus.

Esa: 5. Ponitur illustris simili- 2.
tudo de vinea. Expectauit vt gig- Figuræ.
neret vuas & peperit labruscas. Si-
militer, Matth. 21. Lucæ 22. para-
bola nuptiarum. Lucæ 13. de ficu.
Lucæ 7. de debitore.

Testantur idem exempla. Pote-
rat Deus primos parentes post hor- 3.
rendam defectionem et Apostasian Exem-
cum Diabolis in æternum exitium pla.
præcipitasse: Verum blanda illos
voce alloquitur, non execratur sed
consolatur, concedit locum pœni-
tentiæ, pœnas æternas vertit in
temporales, & dulcissimam de fu-
tura liberatione promissionē edit.

Homi-

Hominibus primi ſeculi ante diluuium, 120. annorum concedit pœnitentiæ ſpacium.

Clementiam ſuam, in colloquio cum Abrahamo, de puniendis Sodomitis, clare oſtendit, Gene: 18. Manaſſen decennali exilio admonet, populum ſuum ante captiuitatem in Babel & perditionem in Ieruſalem, multos annos pertulit. Meruerat Petrus, ſua profana abnegatione, hiatu terræ abſorberi, & finaliter à Deo abijci: verum dominus & pœnitentiæ locum dedit, & ipſum aſpectu ſuo benigno iuuit.

Sed quid exemplis opus eſt, cum indies experiamur omnes & ſinguli, nos hac lenitate & longanimitate Dei, hucuſq; ſeruatos eſſe, qui etſi multis magniſq; peccatis à nobis irritatus ſit, nobis tamen placabilis fuerit, culpam remiſerit, & pro malis ingentia bona rependerit. Hanc proinde concionem Pauli & ſimiles legentes, dicamus cum Propheta; miſericordiæ domini quod non

non consumpti sumus. Cogitemus singula peccata nostra mereri subitam mortem, sicut, sæpe homines scelerati ἐν αὐτῷ φόρῳ subito interempti sunt, vt Chore, Phinees, Baltazar, &c. Nequaquã igitur hac bonitate abutamur, aut in nostram ipsorum condemnationem, Deiq; ignominiam vertamus: sed accusemus nos vero cordis gemitu & fiducia mediatoris, reuertamur ad Deum nostrum, petentes nobis ignosci peccata, nosq; in gratiam recipi & sanari.

Ad pœnitentiam inuitat.

Alterum membrum huius loci, continens causam finalem, cur Deus tanta benignitate & longanimitate peccatores sufferat & ad peccata illorum conniueat: cum sit Deus nolens iniquitatem, & habeat potestatem mittendi extemplo impœnitentes in Gehennam: nempe vt ad pœnitentiam inuitet.

Ad

Hæc enim vera causa est, cur
Deus nos verbo vocat, promisio-
nibus allicit, periculis terret, signis
admonet, iram differt, pœnas miti-
gat, & quoduis opus facit, vt suum
in nobis opus faciat, & sit nobis in
viam salutis redeundi occasio. Esa.
28. 2. Pet. 2. Longanimitatẽ domi-
ni Iesu Christi salutem arbitramini.

Non igitur portendit Dei pati-
entia, qua ad tempus suffert pecca-
tores innocentiam nostram aut im-
punitatem perpetuam, quod scele-
ra vel negligat vel inulta velit. Sed
tantum hac lenitate occasionem
præbet, verè & ex animo maturè
dolere & ingemiscere propter pec-
cata. Hocq; modo conatur nos ad se
conuertere & adducere: quod nisi
fiat, longanimitas ipsius, quæ suum
tandem terminum præfixum ha-
bet, in furorem & lenitas in vltio-
nis diuinæ vehementiam vertetur.
Eius rei exempla passim traduntur
in scriptura, quæ iustum scelerum
vltorem Deum ostendunt, præser-
tim

tim vbi tolerantia sua contra obstinatos nihil profecit. Hæc igitur docent nos timorem Dei, vt cum in peccatis nobis bene cesserit, non ideo putemus Deum vel nescire vel non odisse peccatum. Sed patientia sua nos ad pœnitentiam adducere.

Vocabulum μετάνοια, quod hoc loco vsurpat Apostolus, Totam hominis conuersionem eamque salutarem significat, qua peccator seriò & ex animo agnoscit & confitetur omnes præuaricationes suas, errantes motus cordis, voluntatis auersionem, prauarum cupiditatum flammas, perniciosa in Deum & homines dicta factaque. Quibus sic afficitur, vt totus exhorrescat & contristetur, damnante eum corde & conscientia propria, œstro legis & iræ diuinæ terrore exstimulata exagitataque. Ex quo tandem, spe gratuitæ remissionis, per sanguinem agni immaculati acquisitæ, viua fiducia eluctatur, seque erigit, sine omni hæsitatione statuens,

sibi

ſibi iuxta dulciſsimas promiſsiones Dei, omnia peccata remiſſum iri, iuſticiam filij Dei ſibi applicari, & hæredem vitæ æternæ deſignari. Vnde etiam in poſterum cauet lapſus contra conſcientiam & ex præceptis diuinis inſtituta vita, ſtudet ſeipſum incontaminatum mundo ſeruare.

Hæc Deo gratiſsima eſt, eaq; delectatur maximè, quemadmodum ipſe apud Prophetam teſtatur inquiens: Ad quem reſpiciam niſi contritum corde. Pſalm. 51. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, &c. Idq; ideo, quia per hanc tribuitur Deo, cui reconciliamur, ſuus honos, extollitur Chriſti meritum, reſtituitur in nobis iuſticia amiſſa, opus ſuum in nobis perficit ſpiritus Dei & nos obedientiam noſtram Deo viciſsim declaramus.

Vox *inuitat*, ἄγει in græco, ſignificat Deum non ſolum delectari hac hominis conuerſione, verum etiam ſpiritu ſuo velle iuuare & manu

manu quasi ducere in viam salutis, modò ad ipsius verbi preconium faciles & conuertibiles nos præbeamus. Vt dicitur Roman: 8. Ipse subleuat infirmitates nostras. Verum de his concione crastina.

DE SECVNDO.

Sed iuxta duritiem tuam & cor pœnitere nescium Thesaurizas tibi iram in die iudicij.

QVid interea dum benignissimus DEVS, omnibus indiscriminatim, suæ bonitatis diuitias offert, patientia & lenitate peccata suffert atque longanimitate pœnas differt, agant homines obstinati & incurabiles, ostendit hic locus: nempe, quòd cùm prosperè habeant & se extra infortunij iactũ esse imaginantur, & quia non confestim damnationis profertur sententia, absque vllo timore mala perpetrant,

deſpiciunt & ſubſannant omnia iudicia diuina, contemptiſq; huius bonitatis diuinæ diuitijs, cœcitate mentis & corde duro & pœnitere neſcio theſauros iræ in diem reuelationis iuſti iudicij ſibi accumulant coaceruantq;. Vt dicitur Eccl: 8. Quia non cito fit iudicium ideo æſtuat cor ad ſcelerate faciendum.

Huius furioſæ licentiæ & obſtinatæ duritiei duplicem cauſam hoc loco oſtendit Apoſtolus: *Ignorantiam*, & duritiem ſeu cor ἀμετανόητον, ex quibus duo pernicioſi effectus ſponte fluunt. *Contemptus Dei & Theſaurus iræ.*

Ignorans, Prima cauſa eſt ignorantia, quæ à Paulo alibi cœcitas, caligo & ſtupor mentis dicitur, qua in rebus diuinis et ad ſalutem pertinentibus prorſus cœcutit & obſtupeſcit mens hominis, nec illuminari deſiderat. Triſtis enim quædam caligo mentes hominum ita per peccatum occupauit, vt quæ Dei ſunt non perci-

cipi-

cipiant, ſed in manifeſtis etiam DEI operibus plane cœcutiunt. Vt Sodomitæ, Gene: 18. non vident ſe ſpoliatos vera iuſticia, deſtitutos gloria Dei, non ſentiunt aut agnoſcunt ſua vulnera lethalia per peccatum inflicta, non vere timent iram DEI & iudicium eius, non quærunt remedia in verbo monſtrata: ſed potius in hac cœcitate hærentes & in peccatis perſeuerantes, ſolum quæ carnis ſunt ſapiunt, & tenebrarum opera ſedulo perficiunt, donec in caliginem æternam & tenebras exteriores abijciantur. 1. Cor. 2. Matth. 8.

Habent quidem homines non ſolum partem illam naturalis luminis, quod illorum mentibus in prima creatione indidit Deus, atque deinceps tabulis inſculptum, promulgauit, vnde Deum eiuſque voluntatem cognoſcere poſſent, verũ etiam clariſsimum doctrinæ cœleſtis lumen, quod Filius Dei ex ſinu patris attulit, de reſtitutione generis

humani, de gratuita peccatorum remiſsione, iuſticia & vita æterna, quod ſacrilegè aſpernantur, neq; vlla inquirendæ veritatis curâ tenentur, ſed potius opiniones falſas & à verbo Dei alienas ac cultus profanos amplectuntur eosq; probant. Quod & Iahan: cap: 1. conqueritur: lucem videlicet cœleſtem in tenebras huius mundi ſparſam eſſe, & paſsim radios ſuos emittere atq; lucere: ſed tenebras eam non appræhendere. Vtinam eius ignauiæ & cœcitatis inter nos hodie non inuenirentur plurimi: qui ad ſalutarem Euangelij doctrinam luce meridiana clariorem cœcutiunt & triſti caligine inuoluuntur, dum diuinæ lucis radijs illuſtrari nolunt.

2. Cor. 4. Deus enim huius ſeculi excœcauit ſenſus incredulorum, ne illuceſceret illis lumen Euangelij gloriæ Chriſti.

Deploremus igitur hanc humani ingenij cœcitatem & nobis caueamus à malicia Diaboli, qui omni

arte

arte & ſtudio omnem Dei notici-
am in mentibus hominum obſcu-
rare & labefactare molitur. Dili- 5. Ephe. 5.
genter videamus quomodo accu-
ratè incedamus, non vt inſipientes
ſed ſapientes, & quotidie petamus
nos diuinitus illuſtrari, & diſcuſsis
mentis tenebris, radijs ſpiritus Dei
doceri & illuminari, cum Prophe- Pſalm. 119.
ta dicentes: da mihi intellectum &
viuam: & Pſal: 13. illumina oculos
meos ne obdormiam in morte.

Altera cauſa impœnitentiæ, cordis
durities eſt, ſeu vt Paulus hoc loco
ait, ἀμετανόητον cor. Dixi antea μετά-
νοιαν ſignificare veram & ſalutarem
conuerſionem: ita contra ἀμετανόη-
τον cor, mentem ſignificat, quæ
nullo ſalutaris pœnitentiæ ſenſu af-
ficitur, ſed triſtis in ea hæret ſtupor
& contemptus iudiciorum diuino-
rum. Cùm peccator nec incompre-
henſibili Dei bonitate lenitur, nec
peccati turpitudine afficitur, nec
iræ diuinæ ſenſu tangitur, non mi-
nis frangitur, nec formidine ſuppli-

ciorum flectitur, vt resipiscat: sed partim innata malicia, partim peccandi iugi consuetudine, Sathana frigidam suffundente, obdurescit & callum obducit, Deiq; iusticiæ insultat contumaciter, de quo dominus ipse apud Prophetam conqueritur: scio quia durus es tu et neruus ferreus ceruix tua et frons tua ænea. Talis erat Pharao, cuius cor etiam nullis grauissimis minis et signis terribilibus emolliri potuit, vnde iusto Dei iudicio exigente id malicia eius in mentem reprobam, & tandem exitium æternum coniectus est.

Esai. 48.

Huius farinæ tempore Nöe & Loth pœnitentiam in Sodoma prædicante plurimi inueniebantur: Similiter Prophetarum, Christi & Apostolorum temporibus, & sequentibus seculis extitere: nec dubium, quin nouissimo hoc seculo, quando Filius Dei expectabitur iudex, infinitus talium numerus futurus sit, qui salutis suæ prorsus obliti, crassum stuporem Dei iudicio

sint

ſint obiecturi. Teſtatur hoc tota ſcriptura & præſentis ſeculi ſchema oſtendit manifeſtiſsimè.

Facit quidem Deus quod ſuum eſt, et vt tales emolliat et conuertat, rerum omnium ſatagit. Sed canens carmen prauo cordi infundit acetũ ſuper Nitrum, vt Salomon ait, hoc eſt, impij admoniti ſalutari doctrina, fiunt rabioſiores, non aliter ac nitri mordacitas affuſione aceti augetur. ô Diabolicam obſtinaciam, dedi illis inquit dominus tempus ad poenitentiam et abutuntur eo in ſuperbiam. Nos itaq; dum poenitentiæ locus eſt, expergiſcamur, exemplo Niniuitarum, Dauidis, Manaſſis, Petri & aliorũ, quibus in tempore admiſſa diſplicuere ſcelera, poenitudine vera & non fucata ducamur et petamus corda noſtra malleo illo contundente molliri & gratia ſpiritus ſancti affundi, vt vere conuerti poſsimus, ob peccata ſerio ingemiſcentes & dolentes, in Chriſto viuificemur & conuerſionem noſtrã vero fidei fructu teſtemur.

Job. 24.

Jerem. 23.

Ex

Ex his causis fluunt duo perniciosi effectus.

1. Contemptus Dei ingratissimus.
2. Et in peccatis perseuerantia, seu Thesaurus iræ.

C*ontemptus bonitatis diuinæ*, omnis impietatis fons est & pertinacis reprobationis signum certissimum, cum videlicet nihili faciant homines Dei bonitatis diuitias, non recipiunt salutis doctrinam, Christi Euangelium aspernantur, sacramenta profanant, & omnia Dei beneficia veluti pedibus conculcant, neq; vlla ratione mouentur, vt vllam gratiam Deo referant: sed pro ludibrio & contemptu religionem totam habent, omnes salutares admonitiones respuunt, Christi ministros persequuntur & in eius membra desæuiunt. Quemadmodum de Iudæis conqueritur dominus, 2. Paral: 36. Dominus DEVS patrum ipsorum misit ad eos nuncios mane, parcebat populo suo & habi-

habitationi suæ: sed ipsi deriserunt nuncios & contempserunt verba eius, ludificati sunt Prophetas eius, donec indignatio cresceret aduersus populum suum & non relinqueretur locus remedio.

Nehem: 9. Matth: 22. &c.

Quotquot igitur salutaribus monitis ipsius Dei in verbo suo nos/loquentis & piorum ministrorum voci non auscultauerint, sciant se à Deo reiectum iri & contemptus sui pœnas daturos iustissimas, nec vnquam effugituros vltrices Dei manus. Regula enim iusticiæ in Deo est: vt quemadmodum se glorificantes glorificat: ita se contemnentes vicissim contemnit & 1. Sam. 2. ignominia æterna afficit.

Alter effectus similitudine & metaphora à Thesauro sumpta exprimitur, qua impiorum iuge & indefessum peccandi studium, condemnationis certitudo & peccati immensitas ostenditur: quod sibimet iram et pœnas in illud tempus,

quo Deus tandem omnes impios punîturus eſt, accumulent, patientiam in peccandi licentiam vertendo. Eſtq́ꝫ ſimilitudinis ratio hæc quod quemadmodum Theſaurus induſtria & labore, paruum paruo frequenter addendo, colligitur, vt tandem in opum aceruum & cumulum excreſcat: ad eundem modum etiam impij, peccata peccatis labore improbo accumulantes, iniquitatis aceruum congerunt.

Hunc etſi in occulto more theſauri reſeruent & diligenter cuſtodiant, tandem tamen reuelabitur (vt infra monet Apoſtolus) die patefactionis omnium, quando occulta omnia manifeſtabuntur.

Solet etiam theſaurus in futuros vſus ſeruari, vt cum poſtulauerit res, depromatur, & neceſsitati, vtilitati vel honori poſſeſſoris ſeruiat, vnde etiam nomen accepit τίθεσθαι εἰς αὔριον:

Ita etiam theſauri huius vſus erit, vt aliquando in perditionem &

iuſtam

iustam condemnationem collectoris depromatur, seruiatq; non gloriæ sed ignominiæ, non vtilitati sed detrimento, non necessitati sed cruciatui illorum perpetuo, vt quò maiores iniquitatis opes coaceruauerint, eò cumulatius in se effusam irã sensuri sunt. Sicut dicitur, Deut: 32. nonne hæc abscondita sunt apud me & obsignata in thesauris meis. Et Ierem: 50. Aperuit thesaurum suum & protulit vasa iræ suæ.

Cum igitur nullum peccatum inultum à Deo maneat, nec dum occulitur, aliquid de precio eius discedat, caueamus nobis, ne cumulando delicta, pœnas etiam temporales & æternas coaceruemus. Verùm cum quotidie delinquamus, quotidie pœnitentiam agamus, & si Deo peccata hic punire visum fuerit, patienter nos ad paternam castigationẽ offeramus, cum Propheta dicentes: Castiga me domine, sed in iudicio. Item iram domini portabo quia peccaui ei. Item hic vre, hic seca, modo æternum parcas. Jerem.10.

Ac

Ac cum pijs alius Thesaurus repositus sit, vniuersam totius mundi Gazam & cumulatissimas mundi diuitias superans, ipse videlicet
Coloss. 2. IEsus Christus, in quo reconditi sunt omnes Thesauri, sapientiæ & cognitionis Dei, eiusq; salutare verbum in agro Ecclesiæ reconditum, hunc iugi studio quæramus, vt inueniamus & inuentum retinere studeamus. Hunc enim qui habet, verè diues est, nec vllius vnquam sibi necessariæ rei inopia laborabit: sed benedicetur omni be-
Ephes. 1. nedictione spirituali in Christo IEsu.
Psal. 34. Non enim est inopia timentibus dominum. Ex aduerso: miserius & acerbius homini nihil potest contingere, quàm huius Thesauri amissio.

DE TERTIO.

In die iræ, quo patefiet iustum Dei iudicium, &c.

TErtia concionis huius pars continet denunciationem grauissimæ pœnæ & afflictionis omnium impiorum in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, & contra lætissimam omnium piorum conditionem & sortem, idq; primum generaliter, postea subdiuidendo seu per distributionem specialiter, singula persequitur: vt hanc diuinæ iusticiæ regulam in animis hominum altius infigat, eosq; partim alliciat, partim perterrefaciat.

Rem per circumstantias describit, Quando, quis, quibus & quid.

Tempus initio indicat Apostolus propter eos, qui ex dilatione pœnarum spem perpetuæ immunitatis sibi pollicebantur, quos monet: vt quamuis vindictam, & iram quoad fortè in hac vita manendum ipsis erit, euitare possent. Non tamen effugituros diem iræ & tempus reuelationis iusti iudicij, quan-

do redditurus eſt dominus vnicuiq; ſecundum opera ſua, & tarditatem pœnæ, grauitate ſupplicij ſit compenſaturus.

Obſeruetur huius temporis exacta deſcriptio.

1. Vocatur dies iræ, impiorum ſaltem reſpectu, propter vltionem & vindictam, quam dominus illo die ſumpturus eſt de ipſis: Quando vehementiſsima & acerbiſsima hoſtibus ſuis illaturus ſit ſupplicia ex ira & furore, ſine omni mitigationis aut liberationis ſpe.

Reſpicit Apoſtolus ad locum Sophon. 1. Sopho: dies iræ dies illa. Et Eſa: 13. Ecce dies Domini veniet crudelis, plenus, indignationis & iræ furoriſq; ad puniendam terram.

Talibus enim ornatur in ſcriptura paſsim titulis dies ille, vt præmoneantur impij, quæ ſibi tandem ſors, cum iniquitatis menſuram compleuerint, parata maneat.

Secundo vocatur tempus hoc, dies reuelationis, quia tunc manifeſtabun-

stabuntur occulta cordis: aperientur libri magni & Thesauri iniquitatis in hoc mundo collecti & in Apocal. 20.
occulto seruati proferentur & omnium oculis exponentur.

Rom: 14. 2. Cor: 5. Omnes manifestabimur coram tribunali Dei.

Tertio dicitur dies iusti iudicij, cuius appellationis rationem mox addit Apostolus, ab officio iusti iudicis sumptam, quod redditurus est vnicuiq; secundum opera sua, idq; sine vlla personarum acceptione.

Huic iusto & ἀπροσωπολήπτῳ Quis?
iudici vitæ in terris actæ rationes exactissimas redditurum est vniuersum mortalium genus, sine vlla consideratione personarum, conditionũ, sexus aut dignitatis, quando nec pauperis nec diuitis, maris aut fœminæ, regis aut subditi, Iudæi aut Græci habebitur in conspectu eius ratio: sed rependat vniuscuiusq; capiti, sicut meritus est. Syrach 17. Ierem: 32. Oculi domini

aperti

aperti sunt super omnes, filios A-
Roma. 14. dam, vt reddat vnicuique secundum
2. Cor. 5. vias suas.

Quid autem redditurus sit & quibus, per distributionem antitheticam apertè exprimit.

Ac vt facilius impios in suam pertrahat sententiam, æternam piorum gloriam & felicitatem in bono ad finem vsque perseuerantium, initio describit, hoc est, iis, qui firma fiducia in Christi solius meritum recubuêre, nec vllis aduersitatibus fracti à salutis via deflexêre, sed constanti animo ad finem vsque perseuerarunt.

His reddetur honor, gloria & imortalitas, in vita æterna, hoc est, verum, stabile & diuturnum decus ac gaudium, omnisque felicitatis perpetua fruitio, qualem nec oculus vidit nec auris audiuit, neque in cor hominis descendit. Idque non ex merito (vt papistæ somniant) sed ex gratuita Dei misericordia propter Christum, quem fide amplexi

sunt,

sunt, qui sua dona, non ipsorum merita coronaturus est in ipsis. Cum enim in consortium iusticiæ Christi recepta sit persona credentis: sequitur Deum iuxta doctrinam gratiæ Euangelij opera eiusdem remuneraturum esse.

Impios vero contra, qui contentiosi erant, & qui veritati non obtemperabant, sed iniusticiæ, hoc est, qui hostiliter Iesu Christo, qui solus via, veritas & vita est, eiusq; veraci & infallibili verbo pertinaciter obluctati sunt, & sese ijs opposuere. Quiq; contra conscientiam suam, petulanter & furiose cœco impetu in quævis flagitia ruebant, nec à lato iniusticiæ & iniquitatis tramite in arctam viam salutis, admoniti redire volebant: sed contumaciter contemptis omnibus salutaribus monitis in malicia ad finem perseuerarunt.

Hos manet excandescentia, ira, angustia & afflictio. Stat enim immutabile Dei decretum, qui non

Johan. 3. credit Filio, ira DEI manet ſuper eum.

Hæc ira, anguſtia & afflictio nequaquam erit φόβητρον ſeu inane terriculamentum, aut fallax ſine re vmbra: quemadmodum impij ſibi in peccatis modo gratulantes ſomniant: ſed complectuntur hæ voces miſerrimam omnium rerum ſortem, omnes omnis generis calamitates, omnium acerbiſsimorum cruciatuum concurſum, & ſubitam vltionis diuinæ vehementiam: quibus tunc afficientur impij, cum pœnas interitus æternas non corpore ſolum ſed anima, vt hic loquitur Paulus, dabunt à facie domini & gloria virtutis eius, 2. Theſſal: 1. Pſalm: 69.

Quare nullam requiem, nullam conſolationem, nullam vnquam liberationem inuenient: quin diro turbine furoris vexentur, ad infeſti DEI terribile fulmen perpetuò deijciantur, mortiferis conſcientiæ aculeis confixi lancinentur & horrendis

rendis

rendis cruciatibus inferni iugiter excarnificentur: vt dicitur Esa: 66. Vermis illorum non morietur & ignis non extinguetur. Psalm: 49. Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos, & infernus habitatio illorum. Iudith 1. dabit ignem & vermes in carnes illorum vt vrantur in æternum.

Cum igitur ea, quæ Deus contemptoribus verbi sui denunciat, certo certius euenient, & quò diutius tolerati fuerint, eò grauius punientur, vt testantur luctuosissima exempla diluuij, Sodomorum, Ierusalem, Saulis, Iudæ, Iuliani, & omnium impiorum: ideo harum pœnarum consideratione & iudicij huius, quo rationem dictorum factorumq́ omniũ accuratissimam reddituri sumus, assidua cogitatione ad pœnitentiam nos exuscitemus: mores impiorum fugiamus, & thesaurum iniquitatis diu coaceruatum coram

ipſo aperiamus & explicemus: vt diuitias bonitatis ipſius & opulentiam gratiæ diuinæ, quæ exuberat ſupra peccatum, & tandem die iuſti iudicij gloriam, honorem, & vitæ cœleſtis immortalitatem per Ieſum Chriſtum conſequamur,
Amen.

CONCIO SECVNDÆ DIEI.

Pſalm: 32.

BEati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus. Quoniam tacui, contabuerunt oſſa mea, dum rugirem tota die. Quoniam die ac nocte grauata

uata

uata eſt ſuper me manus tua, conuerſus eſt humor meus in ariditatem æſtiuam. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſticiam meam non abſcondi, dixi confitebor tranſgreſſiones meas domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

Vomodo iniquitatis theſaurum tempore longo & labore iniquo coaceruatum euacuare & exhaurire queamus, omnibus nobis, qui acerbiſsimam Dei indignationem & ſempiternos inferni cruciatus declinare, & ex aduerſo bonitatis diuinæ diuitias auguſtiſſimas vitæ præſentis & futuræ conſequi volumus, operæprecium fuerit videre.

Ac propterea de modo euitandi hæc pericula & conſequendi dictas diuitias, hodie agemus: Qui eſt, vt animo ab inſania & peccandi conſuetudine recepto & omni dolo

abiecto, veram beatitudinem, quæ in gratuita condonatione omnium delictorum nostrorum, & imputatione iusticiæ vnici sospitatoris nostri Iesu Christi, consistit, seria pœnitentia quæramus: omnem abstergendæ impuritatis spem in ipso ponamus, & ab ipso omnium delictorum veniam per ipsius misericordiam petamus: quemadmodum hoc Psalmo verè μετανοητικῷ docet Propheta. Qui propterea etiam Dauidis Maschil seu eruditiuũ dicitur, quod ipse à Dei spiritu eruditus, omnium mentes de vera felicitate hominis peccatoris, quæ in sola iustificatione fundatur, erudit & docet.

Ea enim vnica & sola & vera sapientia est, quæ verum de remissione peccatorum & iustificatione intellectum aperit, sicut in cantico

Luc. 1. suo Zacharias pronunciat: ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Huius autem Psalmi partem priorem quinque versibus comprehensam

ſam hodie proponam, inq; duas partes diſtribuam.

I. Quæ ſit vera hominis beatitudo, & in quo potiſsimum conſiſtat.

II. Quibus contingat: ijs videlicet qui abiecta omni hypocriſi, vera animi ex vitijs emergentis conuerſione, ad Deum oportunè accurrunt.

DE PRIMO.

Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates & quorum tecta ſunt peccata.

Beatus vir cui dominus non imputauit delictum.

PRopoſitio principalis totius Pſalmi eſt, quâ Propheta è terroribus peccati, conſcientiæ & inferni eluctatus & in animo ſentiens dulciſsimam conſolationem & tranquillitatem, aduerſus omnes cruciatus & angores, lætiſsima voce, ſuo exemplo, omnes eos felices beatoſq; pronunciat, qui delictorũ

ſuorum veniam per miſericordiam DEI acceptam impetratamq́ habent.

Huius partis tria membra docendi cauſa conſtituam. I. Quæ vera beatitudo. II. In quibus conſiſtat, nempe in gratuita remiſsione peccatorum. III. Quid remittat.

Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates.

Monſtrat Propheta, in quo potiſsimum vera hominis ſalus conſtansq́ illa felicitas ab omnibus ſanæ mentis hominibus ſæpe multumq́ quæſita expetitaq́ conſiſtat, videlicet non in moralis virtutis inquiſitione & operatione, vt concludunt Philoſophi: Non in opum diuitiarumq́ fluxarum momentanea poſſeſsione, vt iudicant huius ſeculi Filij: nec in voluptatis ſpurca expletione, vt ſomniant epicuræi: neq́ in vmbratilis aut euanidi honoris ſplendore, vt autumant ambitioſi, nec deniq́ in operum noſtrorum

ſtrorum perfectione, fucatæq́ ſan-
ctitatis externa exhibitione, vt con-
tumelioſe docent noſtri ſeculi Pha-
riſæi & Sophiſtæ. Sed in ſola ſolius
Dei miſericordia & gratuita boni-
tatis abundantia, qua peccata re-
mittit, occulit & obliuione delet
perpetua: vt qui antea fœdatus
pollutuſq́ in tremendo Dei iudicio
apparuit, idem nunc iuſtus repute-
tur & abſoluatur.

Eſt itaq́ vera beatitudo: con-
donatio omnium delictorum, &
imputatio iuſticiæ Chriſti gratuita.
Nec aliam eſſe cauſam beatitudinis
ſeu ſalutis æternæ, quam quæ & iu-
ſtificationis & contra oſtendit hoc
loco Propheta, & Paulus Rom: 4.

Verum vt copioſam conſolati- II.
onem aduerſus immenſam delicto- mem-
rum copiam habeamus: gratuitæ brum.
huius iuſtificationis fundamentum
triplici metaphora explicat & illu-
ſtrat. Quarum prima, voce remiſ-
ſionis exprimitur.

*Beati quorum remiſſæ ſunt ini-
quitates.*

Quidam vertunt, leuatus iniquitate, exprimentes vim verbi Hebræi Naſcha, quod tollere & leuare ſignificat: ſumpta ſimilitudine ab ijs, qui ſub onere aliquo intolerabili gemunt & fatiſcunt. Vnde primo deſcribitur peccati natura & vis: quod videlicet ſit immane pondus & onus grauiſsimum, cor & conſcientiam hominis in inferni barathrum deprimens. Nec tanto oneri ferendo humana natura vnquam par eſſe, poteſt (ne quidem in Chriſto, niſi à diuina ſuſtentata fuiſſet) aut vnquam ſuis viribus eluctari: verum ſub eo tandem hiſcere & fatiſcere, imo prorſus deficere neceſſe eſt, niſi fauoris diuini ope & auxilio ſubleuetur: vt Pſalm: 38. queritur Dauid: Sicut onus graue grauatæ ſunt
Eſai. 1. ſuper me. Et propterea apud Eſaiam dicitur: Populus onuſtus iniquita-

quitate. Idem & CHriſtus ipſe Matth: 11. innuit, dum ad ſe venire iubet omnes oneratos & laborantes: quò etiam reſpexit Baptiſta, cum prætereuntem DEI filium, agnum tollentem peccata mundi populo monſtraret.

Hoc onus noſtrum leuat æternus pater per Filium ſuum, qui culpam & pœnam æternam ex ſola ſua miſericordia propter mortem & paſsionem ſuam ſine vllis noſtris meritis tollit & abolet, & aſsignat peccatori credenti iuſticiam & innocentiam ſuam, cum qua coniuncta eſt Spiritus ſancti donatio, adoptio in ius filiorum Dei, renouatio naturæ & inchoatio vitæ nouæ ac perpetuæ.

Et quorum tecta ſunt peccata. II.

Altera ſimilitudo à re operimento velata & occultata, ne in conſpectum alicuius veniat, ſumitur. Sentiens Propheta in natura ſua & noſtra ſic hærere peccatum,

vt

vt etiamſi gratuita Dei miſericordia remittatur, nequaquam tamen, quoad nobis in hac carne corruptibili manendum ſit, radicitus tolli exſtirparìue poſsit, quin identidem recurrat. Ideò ſecundum hanc ſimilitudinem, quæ prioris expolitio eſt, docens quomodo remittantur peccata, ſubiungit, cui factum eſt cooperimentum ſuper peccatum, ſicut vertit Caldæus. Eſtq́ ſenſus. Quamuis peccati labes in nobis hæreat, naturæq́ vitioſitatem, quæ ſubinde in actus cogitatuſq́ malos prorumpat, circumferamus (vtpote prauas inclinationes, inordinatarumq́ cupiditatum flammas, vitioſa in Deum & proximum dicta factaq́) illa tamen velamento iuſticiæ Christi & gratiæ eiuſdem tegumento ſic occuluntur & inuoluuntur: vt in Dei iuſti iudicis conſpectu nunquam appareant aut imputentur, neue maledictio iuris aliquid in nos habeat: ſed pro non perpetratis habeantur, cen-

ſcan-

eanturq; tanquam non sint. Vt di-
itur, Psalm: 85. operuisti omnia
eccata illorum.

Respicit absq; dubio Propheta
d parentum primorum nudita-
em & perizomata illa ficulnea,
uibus se suamq; turpitudinem
onuestire, ad conspectum Dei vo-
antis, voluerunt.

Duo igitur docemur.

Summam esse nuditatem &
onfusionem naturæ humanæ, quæ
mni prorsus tegumento iusticiæ,
nctitatis integritatisq; in animo &
rpore exuta spoliataq; est, nec
sse mortalium quempiam, sese
amq; turpitudinem & confusio-
m vllo velamento proprio tege-
aut conuestire, quantumuis ea
lliare & fuco tegere moliatur.
pocal: 3. Video confusionem tu-
quia nudus es.

Opus esse alio tegumento,
ticia videlicet Filij Dei, qua ope-
i inuoluiq; eos necesse est, qui
ditatem & spurcitiem congeni-

tam

tam & asciticiam, opertam occultatamq; volunt.

Vt quemadmodum Iacob vestibus Fratris sui Esau, quas Mater Rebeccha secum domi habebat, indutus, Patri suo Isaac gratus acceptusq; fuit, & pro Esau habitus est, cuius etiam benedictionem accepit: ita & nos patri cœlesti grati acceptiq; sumus, à matre Ecclesia induti tegumento, primogeniti inter multos fratres, domini nostri Iesu Christi, in verbo monstrato: qui pro nobis factus maledictum, omnem suam benedictionem in nos transfudit, & velamento gratiæ suæ sic inuoluit supraq; nos extendit, vt nihil nisi purissimam iusticiam & ius primogenituræ apud nos videat pater cœlestis. Galat: 3. Omnes filij Dei estis per fidem in IEsu Christo, quicunq; enim baptizati estis, Christum induistis.

Gen. 27.

Et sicut Pontifex summus non ingressus est sanctuarium domini, nisi indutus ornatu pontificio, Ephod,

Ephod, tunica, mitra &c. Sine qui-
bus neq; Deo gratus fuit, neq; sacra
peragere licebat: ita neq; Deo ac-
ceptus erit quisquam, nec quæ sa-
lutis sunt, expedire, aut vnquam
in sacrarium domini ingredi po-
test, nisi Pontificis summi IEsu
Christi innocentiæ & iusticiæ vesti-
bus indutus ornatusq; fuerit.

Hinc à Propheta Esa: 4. dici-
tur: Filius Dei protectio et taberna-
culum præbens vmbram interdiu
aduersus æstum & perfugium atq; Matth. 23.
tegumentum contra tempestatem psal. 36. 91.
pluuiam: sub cuius tegmine tuti
demus pullorum instar, quos gal-
na sub alis suis contegit & fouet.

*Beatus vir, cui non imputauit do-
minus peccatum.* III.

Tertia similitudo à creditore
mpta, qui ex mera gratia debitori
tum æs alienum remittit, et ratio-
s ad calculum, singula exactè ex-
ndendo exigendoq; nequaquam
uocat: sed cuncta in rationum
tabu-

tabulis conſignata, confeſtim obliterat & expungit, ne oculis ſubijciantur aut in iudicium veniant, & ſi vlla cautio, vel de ſolutione Syngrapha interuenit, ea ſtatim conciditur & in minutas partes decerpta igni exuritur. Hoc modo & Deus miſericors non ſolum non peccata ad calculum reuocat: verumetiam obliuione perpetua delet, conciſo, quod aduerſum nos erat, Chyrographo, ſicut docet Paulus Coloſſ: 2. & Ierem: cap: 31. Peccatorum eorum non amplius recordabor.

Huius deletionis & gratuitæ condonationis illuſtre exemplum eſt in illo colloquio Chriſti cum Simone Phariſæo, Lucæ 7. & in parabola, de rege conferente rationes cum ſeruo ſuo, cui immenſum illud
Matth. 18. debitum gratis remiſit.

Veteres tribus hiſce ſimilibus, tribus perſonis diuinitatis, iuſtificationis noſtræ opus hoc modo aſſignarunt.

Pater,

Pater, motus inexhauſta miſeri-
cordia ſua, propter filium remit-
tit omnia peccata, et leuat onus no-
ſtrum, ne ſub eo deficiamus.

Filius carne noſtra indutus, ſua
innocentia ſanguine acquiſita, om-
nes næuos tegit, ne patris oculos
offendant.

Spiritus ſanctus facit, ne impu-
tentur delicta, noſq; paratos & ac-
commodos reddit ad Dei miſeri-
cordiam accipiendam per filium,
cuius nos tegumento in verbo in-
duit, & nobis omnia ipſius merita
applicat: vt ſic induti & ornati, in-
trepide Deum accedamus. In ſum-
ma: πάσαν τὴν κατόρθωσιν ἐν ἡμῖν ἐρ-
γάζεται, vt pie loquitur Macarius.

Non igitur eſt, quod maledicti-
onem aut interitum metuamus, vbi
Syngrapham de debitis contractis
contra nos proferat ſeueriſsima Dei
lex aut conſcientiam noſtram pec-
cati ſtimulus exagitet: quaſi deli-
cta ſtilo ferreo, in rationario ita in-
ſculpta hæreant, vt expungi aut ob-

ſiterari nequeant. Verum fide fir-
miſsima ſtatuamus, omnia omnis
generis delicta, effuſi cruoris Chri-
ſti efficacitate, perpetuo deleta ex-
piataq; manere, omnibus ijs, qui
omnem abſtergendæ impuritatis
fiduciam in eo collocant, et vero ge-
mitu ad hunc miſericordiæ fontem
anhelant. 1. Ioh: Si cor noſtrum nos
condemnat, Deus maior eſt corde
noſtro. Eſa: 1. Si fuerint vt, &c.

2. Videmus hinc nihil in noſtris
perſonis, operibus aut qualitatibus
eſſe, quod iuſtificationem adiuuet,
nec vllam aliam obtinendæ beati-
tudinis viam monſtrari, quam ſi
dominus nos in gratiam recipiat,
puritate ſua maculas & næuos, ne
in rationem veniant, obtegat & de-
licta non imputet.

3. Docemur præterea, iuſticiam,
qua conſiſtimus, in iudicio Dei non
eſſe eſſentialem, aut infuſam per
ſpiritum ſanctum in nobis: ſed tan-
tum ablationem, occultationem &
deletionem omnium præuaricati-
onum

onum noſtrarum per & propter Chriſtum, & imputationem ſeu applicationem gratuitam innocentiæ ac meriti eiuſdem dira morte et paſſione acquiſiti, quo in tremendo Dei iudicio abſoluimur, ne noſtræ ſordes vel internæ vel externæ nos condemnent. Rom: 8.

Quid autem remittit, tegit, condonat? Propheta tribus ſignificantibus vocabulis diuerſas peccati ſpecies deſcribit, eiuſq; naturã & atrocitatẽ exaggerat. Vox Peſchahh, in græco ἀνομία, omne peccatum denotat, quod cum voluntate et lege Dei pugnat, omittendo vel committendo. De quo Paulus conqueritur. Rom: 7. Bonum quod volo non perficio, malum autem quod nolo hoc facio. III.

Chataah, ἁμαρτία, erratum, macula interior, errantes motus & prauæ concupiſcentiæ ortæ à naturæ vitioſitate, quæ tandem in actus prauos prorumpunt. Vnde Apoſtolus: video aliam legem in membris meis repugnantem legi men- Roma.7.

Esai. 53. tis meæ. Item erraui ſicut ouis quæ
Psal. 119. periit.

Hhauon vero morbus ille naturæ, radix omnis mali & inſitum crimen, quod ab Adamo in omnes propagatum eſt. Rom: 7. Scio quod in

Roma. 7. pagatum eſt. Rom: 7. Scio quod in
Psalm. 51. me nihil boni habitat. Item non po-
Job. 14. teſt mundum de immundo naſci.

Relucebit hinc non modo peccati qualitas, quàm abominabilis, atrox & execrabilis res coram Deo ſit peccatum quodlibet, etiam coram hominibus minimum: verum etiam quantitas innumerabilium delictorum, ſtellas cœli & numerum arenarum maris ſuperantium, adeo grauis et formidabilis, vt mens hominis ad conſiderationem eorum tota cohorreſcat. Non enim tantum eſt actio ſcelus externum vel tranſgreſsio, pugnans cum præſcripto normæ diuinæ: ſed interna labes, corruptio, ἀταξία et defectus omnium virium internarum & externarum, in mente cœcitas, in corde & voluntate incredibilis durities &

con-

contumacia, iram Dei et æternã maledictionem perpetuò promerens.

Ideo autem toties hoc peccati vitium repetit & exaggerat Propheta, vt ostendat, nihil impedire beatitudinem & felicitatem nostram præter solum peccatum, sicut dicitur, Esa: 64. Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.

Deinde etiam, vt ostendat neminem ἀναμάρτητον esse: Si enim dixerimus, peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & veritas Dei in nobis non est. Ac propterea cauendum nobis est, ne vel delicta nostra, vt rem leuiculam nulliusúe momenti extenuemus, aut de flagitijs nostris nimium leuiter pronunciemus: vel etiam considerata iniquitatis magnitudine propter illius atrocitatem aut magnitudinem, spem veniæ, cum Caino, Saule, Achitophele, Iuda, &c. abijciamus, & fracti animis tandem in desperationis præcipitium feramur. Nullum enim adeo leue aut exile con- 1. Joha. 1.

tra diuinæ legis normam admittitur peccatum, quin mortem & condemnationem mereatur sua natura: nec vllum adeò deforme, atrox & abominandum, quin pœnitentiam agenti gratis propter Christum remittatur. Efficatior enim longè, gratia ad condonandum quam omnis iniquitas ad condemnandum. Psal: 103. Sicut altitudo cœli, &c. Rom: 5. Vbi abundauit peccatum, superabundabit gratia. 1. Ioh: 1.

DE SECVNDA PARTE.

In cuius spiritu non est dolus.

DIxit Propheta de iustificatione. Nunc quibus contingat tanta beatitudo & felicitas, docet, ijs nimirum, qui abiecta omni hypocrisi, sub tristi onere peccati, manu Dei pressi gemunt & dolent, peccata ingenue fatentur, & sibi ea gratis

remit-

remitti per Dei misericordiam plene in Christo exhibitam, indubitato statuunt.

Quatuor igitur veluti notas ponit, quibus salutaris conuersionis forma hoc loco describitur.

1. Non dolosè cum Deo agere.

2. Sub manu Dei ingemiscere & dolere ob delictorū magnitudinem.

3. Ingenuam coram Deo confessionem edere,

4. Firma fiducia statuere peccata gratis remitti.

In cuius spiritu non est dolus.

Dolum vocat mendacium, hy- I.
pocrisin, pietatis simulationem, virtutis propriæ ostentationem, fictam animi humilitatem, fidem vanam, & vt vno verbo cum Poëta dicam: dolosus is est, ὅς ἕτερον κεύθει κραδίῃ νόον ἄλλο δὲ εἴπει, qui aliud lingua profer, aliud verò corde occultat.

Quidquid enim ex pura cordis simplicitate non proficiscitur, dolus

fallacia & impostura coram Deo reputatur. Neq; illi, cui veritas animiq; integritas grata est, quiq; in spiritu & veritate vult coli, & semper cor duplex odit, quidquã adeò exosum nostræq; fidei contrarium inuenitur, quam fallacibus tegumentis animũ inuoluere & fictam fucatamq; sanctitatem eius iudicio opponere. Quod qui faciunt, Deum suo honore spoliant, se vero ipsos vita & salute æterna priuant. Et sicut homini facile est prætextus ad excusanda peccata fingere: ita Diabolo facilius suggerere, quod Deo iudicanti obijciat: verum Deo iudici facilimum veritatis & iusticiæ suæ fulgore vanitatis nostræ laruas detrahere & fumos dispellere. Vos

Lucæ 16. estis (inquit Christus) qui iustificatis vos ipsos in hominum conspectu: Deus autem nouit corda vestra, quia quod apud hominem sublime est, abominatio est in conspectu DEI.

Omnes

Omnes igitur, qui vel perſuaſione propriæ ſanctitatis et iuſticiæ tument, vel peccata tegunt & palliant, vel ſimulant ſe agnoſcere iniquitatem ſuam & odiſſe eam, interim tamen peccatis ſuis indulgent, atq; in ſua ſibi malicia placent, doloſi coram Deo ſunt, & falſitatis ſuæ ſpecie ſeipſos decipiunt, taliſq; pœnitentia non modo non placat offenſum Deum, ſed grauius eum irritat et ad maiorem iram prouocat. Pſal: 78. Blanditi ſunt corde ſuo & lingua ſua mentiti ſunt, cor autem illorum non erat firmum cum eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius. Pſal: 36. Blanditur ſibi in conſpectu ſuo, doloſe egit in conſpectu eius, verba oris eius iniquitas & dolus, noluit intelligere. Item populus labijs ſuis me honorat, cor autem illorum longè eſt à me.

Exemplo erit Pharao, qui à domino plus decies admonitus, ſtupendis ſignis conuictus & etiã pœnis afflictus, Deo promittit emen-

dationem eiusq; populo dimissionem: cessante verò plaga, cessat omnis in ipso pietas. Cain à domino admonitus, peccati factum constanter negat. Esau, amissa primogenitura, dolet, verum dolori suberat dolus: non enim ob peccati turpitudinem, sed pœnæ grauitatem doluit. Populus Israëliticus in necessitatibus constitutus, Deum sæpe quærebat: amoto verò periculo, ad ingenium rediјt, & in malicia consueta perrexit

Obstitit & dolus hic Pharisæo superba confidentia turgenti, quò minus iusticiam consequi potuerit. Lucæ 18. ô vtinam inter nos tales hodie non inuenirentur impostores plurimi, qui modo sanctitatem simulantes, in pristina mox relabuntur flagitia.

Nos proinde ex animis nostris omnem abstergamus hypocrisin, ac diligenter caueamus, ne falsis integumentis delicta inuoluentes, vanas excusationes peccatis nostris

prætexamus, laruas quasdam inanes Dei tremendo iudicio opponamus, nobisq; ipsis salutis viam occludamus: sed abiecta omni fallacia, veritatem & integritatem animi afferamus: vt vere de nobis dicĩ possit, quod de Nathanäele Christus pronunciat, Ioh: 1. Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est.

Quoniam tacui, contabuerunt ossa mea, dum rugirem tota die.

Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua, conuersus est humor meus in ariditatem æstiuam.

CONfirmat superiorem doctrinam de gratuita iustificatione â suo ipsius exemplo, ostendens quomodo ipse iustificatus sit: vtq; omnibus afflictis & contritis corde, eiusdem beatitudinis spem faciat, & ad salutarem confessionem excitet, ne delictorum pondere obruti fatiscant: docet in quantam & ipse animi luctam, II.

quan-

quantoſq; cruciatus coniectus fuerat, antequam peccata ſua confiteretur, inq; diuinæ gratiæ fauorem reciperetur. Preſſus enim manu Dei ſe penè attritum fuiſſe dicit, donec miſericordiæ diuinæ aura ſalutari recreatus fuiſſet.

Continet igitur hæc narratio triſtiſsimam querelam de magnitudine doloris animi, ſtimulis peccatorum exagitati & iudiciū Dei formidantis, quem ab effectis et ſignis deſcribit. 1. Quod inueterata ſunt oſſa. 2. Quod rugiret tota die. 3. Quod humor verſus ſit in ariditatem æſtiuam, idq; ideo. 4. Quia manu Dei preſſus ſit.

1. *Quoniam* inquit *tacui*, id eſt, quamdiu non confeſſus ſum peccata mea, ſed ea in corde et conſcientia mea ſepeliui & occultaui, inanibus pharmacis dolorē meum lenire volens, in tantas afflictones cordis detruſus ſum, vt omnia oſſa mea flamma iræ diuinæ exuſta & tabe penè confecta ſint: nec quicquam in to-

to

to corpore meo integrum sanumque fuit. Vi enim & multitudine commissorum delictorum, quibus indignationem pœnasque mihi contraxi, prostratæ et debilitatæ sunt omnes, tàm animi quàm corporis vires: peccatique mœrore sic conficior & atteror, vt etiam ossium humor & pinguedo præ tanti doloris acerbitate consumpta sint, omnisque virtus cordis mei emarcuerit: non aliter ac in corpore marcido omni humido radicali destituto, membra languescunt. Psal: 6. conturbata sunt ossa mea. Psal: 38. non est pax ossibus meis. Esa: 38. Sicut leo contriuit omnia ossa mea. Hoc modo & nos ob virus sceleris tabifici à primo generis nostri parente in vniuersam posteritatem diffusum, & ob actus perniciosos debilitati, viribus exhausti & protriti sumus.

Dum rugirem tota die. Præualentibus hisce tantis doloribus, non 2.
solum mihi lachrymæ excussæ sunt: sed etiam clamor feralis, dum leo-

nis

nis instar præ anxietate cordis, & ægritudinis acerbitate, integros dies fremo & rugio.

2. *Conuersus est humor in ariditatem æstiuam.* Similitudo est à terræ nascentibus sumpta, magnitudinem mœsticiæ exprimens. Quemadmodum durante solis calore intensissimo exuruntur & flaccescunt prata, arbusta, frutices &c. Omnisque herbescentium frugum viror & succus æstu depascitur: ita quidquid in me succi, quidquid vigoris aut viroris, id totum ardore iræ diuinæ, quæ ignis est consumens, torretur & arescit. Spiritus enim tristis exsiccat ossa. Causam addit: *Quia manus tua grauata est super me.* Manum DEI vocat potentiam puniendi, sensum iræ Dei, & iudicium illud terribile, quod in animo sibi male conscio manu veluti flagellis armata, exercet iudex iustissimus.

Prou. 17. 4.

1. Doctrinæ.

Hi & similes dolores manent quamdiu peccator tacuerit, id est,

pecca-

peccata negauerit, excuſauerit aut palliauerit: malicia namq; ſilentio diſsimulata, morbus in animo eſt ſubputridus inquit Nazianzenus. Et contra, quo quiſq; in ſe damnando fuerit ſeuerior, eò magis exorabilem Deum reperiet

Prodit ſe etiam hic peccati effe- 2.
ctus, qui eſt terrere conſcientiã, cor deijcere, mentem aculeis ſuis configere, & in ſumma anxietate hominem relinquere. Tanta igitur vis eſt prauitatis inſitæ & aſciticiæ, vt contundat etiam, conteratq; oſſa, & in ſummas anguſtias adductos, tandem in deſperationis voraginem præcipitet, niſi fiat remiſsio, vt in Iuda & ſimilibus cernere eſt.

Inde etiam experimur iram Dei, 3.
rem admodum intolerabilem eſſe, ad cuius æſtum nemo vnquam ſupereſſe, aut in tremendo DEI iudicio conſiſtere poteſt. Nam in nihilum redigit quidquid obuium fit. Pſal: 110. Si iniquitates obſeruaueris, &c. Iob 9. Omnipotentis

in

in me ſagittæ ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritũ meum. Item ſi volueris mecum contendere in iudicio non reſpondebo vnum ad mille.

Quarto admonemur, pios Dei manu premi & deijci, vt ſit ipſis in viam redeundi occaſio. Cum enim iudicamur, à domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.
1. Sam. 2. Deprimit enim vt releuet, premit
pſalm. 119. vt ſolatia præſtet, ducit ad infernum & reducit.

Vſus. Verus proinde dolor & cordis contritio conſiderantis fœditatem ſui peccati, & ſentientis iram Dei, motus eſt, ad conuerſionẽ neceſſarius, accenſus voce legis, cuius præcipue vſus eſt, teſte Paulo, vt in ea ceu ſpeculo peccata noſtra contemplemur, latentem in nobis corruptionem agnoſcamus, & terrores incuſsi conſcientiæ animaduerſo peccato, iram Dei & proprij interitus magnitudinem, nobis commonſtrent.

Dixi

III. Tertia salutaris conuersionis nota, confessio est. Postquam enim ostendit suo exemplo, quantum incommodi sequatur delicti occultationem, docet necessariam esse omni agenti pœnitentiam, peccati coram Deo confessionem. Nihil enim melius, nihil ad impetrandam Dei gratiam conducibilius, quàm agnoscere turpitudinem nostræ naturæ & Deo laudem iusticiæ tribuere. Dan. 9. Est enim hoc in salutis nostræ negotio caput et causa sine qua non gratiam Dei consequimur, vt fracti animis, ingenue nos peccatores, & proinde è regno Dei exclusos esse agnoscamus.

Et quemadmodum ij, qui ægritudinem non sentiunt, aut etiam morbos dissimulare student, nec medicum quærunt, nec medicinam admittunt: ita neq; Christum quærent, nec salutarem medicinam in verbo monstratam, admittent, qui

posito iudicij diuini metu, animi morbos dissimulare student, aut se ægros non agnoscunt. Firma

Matth. 9. namq; valent per se nullumq; Machaona quærunt: Ad medicam dubius confugit æger opem.

Suo igitur exemplo monstrat Psalmista, quomodo ad Deum accedendum sit, cum iræ diuinæ sensu torqueamur, & delictorū multiplicium horrore vrgeamur: nempe vt coram Deo nos ipsos damnemus, inq; nos ipsos descendentes, ex concione legis accusantis naturam nostram multis sordibus interioribus & exterioribus fœdatam & deformatam agnoscamus & deploremus coram Deo peccata, quæ non ignorat. Non occultemus, non prætextu aliquo excusemus, aut prorsus cum securis negemus: sed dicendo contra nos fateamur, Deo, ministris, & si opus fuerit, toti Ecclesiæ, quam vitâ peruersâ deformauimus, omnes iniusticias nostras: mendicorum instar, qui ad ianuas

ditio-

ditiorum prouoluti, hulcera sua-
prætereuntibus ostentant, vt ad
commiserationem, & eleemosy-
nam sibi perrigendam facilius &
vehementius permoueant. Idem
& nobis, qui salutis eleemosynam
ad Ecclesiæ Christi fores, hulceri-
bus conscientiæ scatentes & gratia
egentes prostrati iacemus, facien-
dum erit, ne vel occultando, vel ex-
tenuando, vel inficiando petulan-
ter spiritui Dei per verbum (ex ore
ministri prolatum) nos vocanti,
hostiliter repugnemus, impiorum
more, qui male sibi conscij hulce-
ra conscientiæ tegunt & palliant,
atq; peccata stilo ferreo & acuto Jerem. 17.
Adamante in tabulis cordis inci-
sa & insculpta, occulte circum-
ferunt, vt loquitur Ieremias cap:
17. Ideo etiam iniquitatis admoni-
ti, fremunt aduersus DEVM &
verbi eius præcones: donec tan-
dem exigente id DEI iusticia &
illorum malicia, merguntur in tri-
stissimos dolores, ex quibus cum

eluctari nequeant, animum despondent & præcipites feruntur in exitium, vt Caino, Esau, Herodi & similibus accidisse legimus.

Voluntaria proinde confessio, qua in conspectu Maiestatis Dei comparentes, ipsi laudem iusticiæ,
Dan. 9. nobis verô confusionem faciei cum Propheta tribuimus, & culpam supplices deprecamur, via est, qua à morte ad vitam transitur, in qua etiam peccatori resipiscenti obuius (vt Augustinus loquitur) fit Deus misericors, adeò vt confessionem eius intus adhuc in penetralibus cordis conceptam, antequam per os erumpat, exaudiat: quocunque enim die homo ingemuerit, saluus erit. Prouerb: 28. Confitenti peccata sua & relinquenti, dominus erit propicius. Esa: 66. Ad quem respiciam &c. Syrach 17. Conuersis offert gratiam & languefactos consolatur, ne desperent. 1. Ioh: 1. Si confiteamur peccata nostrá, fidelis est Deus & iustus, vt remittat nobis

bis peccata noſtra & emundet nos ab omni iniquitate. Rom: 10. Corde creditur ad iuſticiam, ore fit confeſsio ad ſalutem. Actor: 3. Pœniteat vos erroris & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra. Præclarè igitur Auguſtinus. Non operui, ſed aperui, vt operires: non celaui, vt tu tegeres. Nam quando homo detegit, Deus tegit, cùm homo celat, Deus nudat, cùm homo agnoſcit, Deus ignoſcit.

Quoniam tu remiſiſti iniquitatem peccati mei.

Quartum, quod in conuerſionis ſuæ exemplo proponit Dauid, fides eſt: ſenſu namq; corruptionis propriæ, & humili delictorum ſuorum confeſsione, ſine ſimulatione diſpoſitus & præparatus, ad comparendum coram Deo, fidem in corde per lucem verbi, accenſam à ſpiritus mex concipit, & ſentit in conſcientia læticiam ac conſolationem, quæ deiectum timore animum ad petendam veniam erigit & confirmat

vt ſine hæſitatione credat ſe à reatu & pœna peccati æterna liberatum abſolutumq́ eſſe, atq́ omnem offenſam in Maieſtatis diuinæ conſpectu tectam occultatamq́ manere, idq́ mera bonitatis eius abundantia, ſe propter filium recipientis, vnde confidenter in vocē hanc erūpit: *Tu remiſiſti iniquitatem peccati mei*, vel onere tranſgreſsionis me ſub leuaſti, & in ceruicē filij tui poſuiſti. Remittere namq́ iniquitatem, vt ſupra diximus, ſignificat gratis ſine noſtris meritis culpam et pœnam æternam tollere & abolere & imputare ſeu applicare peccatori credenti iuſticiam & innocentiam Chriſti: cum qua coniuncta eſt tranquillitas conſcientiæ, donatio ſpiritus ſancti, liberatio à morte & ſalus æterna.

Organum igitur ἀποδεχόμενου ſeu gratiam hanc recipiens, fides eſt, quæ ſcientia eſt, perſuaſio, aſſentio & firma fiducia cordis atq́ motus voluntatis, non à carne orta, ſed virtute ſpiritus DEI, per

ver-

verbum inchoata & ſignaculis iuſticiæ obſignata, cuius fiducia intrepide Deum accedimus et ſine hæſitatione credimus delicta nobis in vniuerſum remiſſa eſſe, noſq; in Dei fauorem & cognationem aſcitos & preces exauditas propter vnicum vnici ſoſpitatoris & vindicis IEſu CHriſti meritum, qui voluntarie poſt maximas ærumnas & inenarrabiles labores & dolores, corpore & animo exanthlatos vitam morte acerbiſsima profudit: vt ſic per ſanguinem ſuum, victis & obtritis hoſtibus generis humani, & fracto iugo legis, mortis, iudicij & inferni, ac deletis demerſiſq; in profundũ peccatis, nos per verã in ipſum fidem, iuſticiam, pacem, ſpem, conſolationem, opem & auxilium aduerſus omnes aſſultus hoſtiles externos & internos, ac tandem cœleſte gaudium in ipſo conſequamur. Ioh: 3. Johan. 3. Matth. 15.

Huic indubitatæ fidei noſtræ iuſtificatio tribuitur, & ei ſoli ad ſalutem vim ineſſe dicimus, Rom. 3. 4. Actor. 10. Heb. 4. 11.

 non

non quod ex se meriti pondus affe-
rat: sed quod in nobis, vt dixi, instru-
mentum existat, et veluti preciosus
annulus, gemmam salutis, filium
Dei, cum omnibus suis beneficijs in
verbo oblatis apprehendens et am-
plectens.

Hac igitur & nos ornati ad Thro-
num gratiæ & clementiæ diuinæ,
(quando euigilat et tanquã leo rugit
conscientia nostra, in sensu iræ Dei,
in metu mortis & damnationis æ-
ternæ, & quando cor & anima con-
tabescunt) accedentes intrepide ve-
niam pacemq; Deum poscamus, ei-
usq; inexhaustam gratiam & cle-
mentiam, vnicam salutis causam es-
se statuamus, cuius solius donatio-
ne, nos ab omni inquinamenti labe
fœdissima & scelerum contagione,
imò ab omni condemnatione libe-
ratum iri credamus.

Et quoniam sine hac saluari ne-
queamus, petamus cum discipulis,
eam in nobis augeri & à spiritu san-
cto in cordibus nostris per auditum
verbi

verbi obſignari. Sicut Epheſ: 1. dicitur. Poſtquam credidimus, obſignamur etiam ſpiritu promiſsionis ſancto, qui eſt Arrha hæreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitæ poſſeſsionis, in laudem gloriæ ipſius. Epheſ. 1.

Atq; hæc de vera iuſtificatione & ſalutari conuerſione, in qua agnitionem peccati ſequitur dolor, dolorem confeſsio, confeſsionem fiducia, fiduciam iuſtificatio, iuſtificationem liberatio, liberationem beatitudo perpetua, cuius nos participes faciat Deus æternus per CHriſtum, Amen.

CONCIO TERTIA.

Pro hoc orabit ad te omnis ſanctus, in tempore oportuno.

CVM nemini noſtrum dubium eſſe debeat, quin gratuitam delictorum veniam per DEI miſericordiam, plenè in Chriſto exhibitam, ſeria conuerſione conſecutus ſit: diligenter videndum nobis eſt, quomodo hoc miſericordiæ diuinæ κειμήλιον & quam nacti ſumus beatitudinis ſpartam, perpetuò retinere & ornare queamus. Non enim ſatis eſt oblatam gratiam accipere & acceptam extemplò amittere: ſed in ea ad finem vſq; perſeuerandũ eſſe monet CHriſtus ipſe, Matth: 24. & Iohan: in Apocal: cap: 3. inquit: Eſto fidelis vſq; ad mortem & dabo tibi coronam vitæ. Et quoniam videmus & indies experimur magnam humanæ naturæ fragilitatem & imbecillita-

tem,

tem, quæ idemtidem & momentis fere singulis vel in peccata relabitur, aſsiduisq́ cupiditatum flammis æstuat: vel etiam in aduersitatum quæ peccata sequuntur concursu fidem sæpe facit languescere: ideo necessarium esse docet hac concione Propheta, omnibus, sua quibus cordi est salus, cum sanctis aſsidue preces ad Deum fundere & liberationem, cùm à peccatis, tùm aliјs quibuscunq́ ærumnis vitæ præsentis humiliter petere, idq́ ab eo, qui latibulum nostrum fore & tutum receptum omnibus inuocantibus, aduersus omnes assultus & impetus externos & internos concedere velle promittit: cui vicisſim, cum bonitatem tantam experti simus & periculis tantis erepti, nos gratitudinem perpetuam debere monet.

Partes concionis tres.

I. Verum potiundæ & retinendæ gratiæ & misericordiæ Dei modum ostendit, nominis diuini inuocationem.

Dul-

III. Dulcissima consolatio & promissio mirandæ liberationis piorum in cruce & tentationibus.
III. Quid DEO pro paterna custodia & liberatione vicissim debeamus.

DE PRIMO.

Pro hoc orabit ad te omnis sanctus tempore inueniendi.

QVod de se hactenus dixit; θετικῶς omnibus sanctis accommodat, ostendens quomodo eiusdem clementiæ diuinæ participes fieri queant.. Nempe vt precibus sanctis & in Christi merito fundatis, ad Deum seriò recurrant, ab ipso delictorum veniam implorent & ipsius opem & auxilium flagitent. Idq; in tempore, dum nobis vltrò offertur Dei misericordia & à nobis inueniri potest.

Consi-

Conſiderentur quinq; circumſtantiæ huius loci.

1. Quid faciendum? orandum.

2. Quis? omnis ſanctus.

3. Quare? pro hoc ſcilicet peccato.

4. Ad quem dirigenda oratio? Ad te.

5. Quando? tempore oportuno.

I. Circumſtantia.

Quid agendum? orabit.

Vnicum ſalutis eſt præſidium et in extremis neceſsitatibus ſacra veluti anchora, hocq; fidei noſtræ propugnaculum firmiſsimum & turris fortiſsima, ad quam qui confugerit ſaluus erit. Vt Salomon Prouerb: 18 loquitur: Nomen domini, ſeu ardens vera & in Chriſti merito fundata inuocatio nominis Dei, quæ animæ fidelis cum Deo colloquium eſt, quâ cauſam noſtram ipſi exponimus, nos ipſos dijudicamus, ſcelera noſtra deploramus, incitamenta ad malum accuſamus, cor noſtrum damnamus, gratiam imploramus, præſentiam

psalm. 18.

proue. 18.

boni-

bonitatis aduocamus & gloriam eius deprædicamus.

Oſtendit igitur Propheta, modum quo liberationem à Deo impetramus, veram inuocationem in ſpiritu & veritate factam: quæ præſtari non poteſt, niſi animus vera contritione contuſus & veluti fractus, iram DEI expaueſcat & rurſus firma fide in promiſsionibus diuinis de gratuita condonatione delictorum & imputatione iuſticiæ per CHriſtum ſeſe erigat atq; ſuſtentet.

Hoc precandi ſtudium tanquam ſumme neceſſarium nobis ſæpiſsime commendat ipſe Deus. Et huic inuocationi noſtræ ac cultui licet imperfecto, in fide tamen facto, promiſsionem exauditionis addit & ſe ad ferendã opem aſtringit, ne vel indignitas noſtra, vel iuſticiæ ipſius ſeueritas, vel maieſtas nos terreat, verum intrepide nos accedere iubet, certoſq; de

exau-

exauditione facit, ſicut dicitur Pſalm: 50. Inuoca me &c. Pſalm: 145. Prope eſt dominus omnibus inuocantibus eum, inuocantibus in veritate. Ioel: 2. Quiſquis inuocauerit nomen domini ſaluus erit. Iohan: 16. Quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Lucæ 11. Petite & accipietis.

Noli igitur abijcere precandi ſtudium (inquit Chryſoſtomus) ſed accede quamuis peccator vt gloria afficias dominum tuum & præbeas ei occaſionem: vt conſuetam ipſi placabilitatem in condonatione tuorum peccatorum tibi oſtendat.

II. Quis? Omnis ſanctus. Credentes ſic vocat, à Spiritu ſancto ſanctificatos in verbo, quamuis adhuc infirmitates circumferant & in delicta ex fragilitate naturæ labantur. Nam cum vires omnes interiores & exteriores corruptibilis, naturæ inquinamento à paren-

tibus

tibus in vniuersam posteritatem propagato, deprauatæ & prostratæ sunt, non potest non homo idemtidem creatori suo & legi ipsius resistere, inq; peccata facili ac leui momento impelli. Omnes enim egent gloria Dei, omnes declinauerunt & inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum ne vsq; ad vnum. Iere: 17. peruersum est cor hominis & in omnibus miserum & imperscrutabile. Esa: 64. Omnes sumus immundi & similes panno polluto. Quis enim mundus à sorde? Inquit Job 25. Ne vnus, etiamsi vita eius vnius diei tantum sit. Roman: 7. Scio quod in me nihil boni habitat.

Rom. 3.7. Psalm. 14. Gene. 8. Jerem. 17. Esai. 64.

Testimonium igitur firmissimum est in renatis seu sanctis etiam habitare peccatum, & assiduis cupiditatũ flammis eos æstuare, quæ in actus sæpe prorumpunt. Ac propterea eos etiam egere gratia Dei, opus habere remissione & assidue petere debere peccata condonari, seq; verbo & spiritu DEI gubernari.

Dein

Deinde etiam ſanctos poſt acceptam gratiam ſecuros non eſſe, ideo ſemper in timore Dei viuant, imbecillitatem agnoſcant, Sathanæ inſidias caueant, ſuis viribus diffidant & auxilium Dei implorent.

Tertio docet Propheta nullo alio modo ſanctos vnquam liberatos eſſe, niſi ſola imploratione miſeridiæ diuinæ & fiduciâ mediatoris, ſe recipientis. Falſam igitur & fallacem eſſe monachorum, Phariſæorum & aliorum fanaticorum hominum opinionem dicimus, qui ſe numero peccatorum eximunt, ac ſibi & ſanctis Dei, talem ſanctitatem propter opera operata, non perfectionis ſolummodò, ſed ſupererogationis (vt vocant) attribuunt: quæ ſeuero DEI iudicio opponi poteſt.

Contrarium verò concludimus nos, fieri non poſſe, vt noſtræ innocentiæ patrocinio nixi, in Dei iudicio conſiſtamus, ante cuius oculos nil niſi culpa ſumus.

Quia igitur quotidie peccamus, quotidie etiam veniam petamus, dicentes quod Christus ipse in oratione præcari iussit: Remitte nobis debita nostra, &c.

III. Quare orandum? pro hoc (inquit Propheta) scilicet peccato seu onere.

Initium omnis inuocationis debet esse veniæ deprecatio: quamdiu enim inpeccatis manet homo et Deo reconciliatus non fuerit, nihil prorsus impetrat vel sanctissimus quisque. Est enim peccatum omnis felicitatis obstaculum et veluti fons & causa omnis afflictionis, quo obstructo, omnes etiam riuuli iræ DEI & commeritarum pœnarum

Matth. 9. exsiccantur. Ideo & CHristus paralytico peccata initio remittit, quibus sublatis, mox eidem & sanitatem restituit.

Danda igitur opera est, vt initio nobis beneuolus & propicius sit DEVS & peccata à nobis quam citissimè & longissimè, per Christum

ſtum amoueantur, ne vel ſalutis noſtræ fontem obſtruant vel auxilium Dei à nobis propellant: fruſtra petuntur alia niſi principio hoc amotum fuerit.

IIII. Ad quem dirigenda oratio? Ad te. Fides & inuocatio nullum aliud ſalutis obiectum habent præter ſolum Deum, qui ſe mentemqꝫ ſuam nobis in verbo aperuit, ſeqꝫ exorabilem, adeoqꝫ precibus noſtris obuium fore promiſit. Solus hic nouit mentem & cogitationes noſtras, ſolus ſcrutatur renes et corda, ſolus nouit quæ ſaluti conſentanea ſunt, ſolus poteſt iuuare & omni ope deſtitutis ſuccurrere, apud hunc ſolum propiciatio eſt: Solus igitur inuocandus, hunc fides noſtra intueatur, ab ipſo tota expectatio noſtra pendeat, in ipſo tota ſpes hæreat & acquieſcat. Pſal: 50. Inuoca me in die tribulationis, &c. Pſal: 145. Prope eſt dominus omnibus inuocantibus eum. Ioel: 2. Omnis qui inuocauerit nomen

domini saluus erit. Ioh: 16. Quidquid petieritis, &c. Act: 4. Non est aliud nomen datum sub cœlo in quo saluari oportet, &c. Actor: 10. & 13. Notum sit vobis viri fratres, quod per hunc remissio peccatorum vobis communicatur, & ab omnibus, quibus non potuistis per legem Mosis iustificari, per hunc omnis qui credit iustificatur.

Si quis nostrum igitur de sua velit certus esse salute, hunc solum sapientem, potentem, benignum Deum, qui filium pro nobis mortuum & resuscitatum dedit, fidei oculis intueatur & alloquatur, cuius ductu & intercessione intrepidè ad eundem patrem accedimus & spiritum interpellantem pro nobis, impetramus.

Errant proinde, Imò toto cœlo errant, qui alios sibi ad Deum ductores & interpellatores eligunt, cum hic vnus solus sit mediator Dei & hominum homo Iesus Christus, 1. Timoth: 2.

Quan-

V. Quando orandum? tempore oportuno, seu vt in Hebræo est, tempore inueniendi.

Tempus oportunum vocat, tempus gratiæ & misericordiæ diuinæ à Deo præfinitum, vt beneuolentiam suam per Euangelij prædicationem promulget, generis humani propter filium misereatur, preces exaudiat, salutem impertiat & di-ræ mortis ac passionis CHristi meritum cunctis liberaliter offerat.

Hoc salutis tempus toti mundo sol iusticiæ IEsus CHristus salutari suo exortu adduxit, & hac sua luce hodie adhuc per verbi sui ministerium piorum mentes irradiat, corda illustrat & veluti prætensa face viam salutis monstrat & ad reconciliationis beneficium inuitat. De quo Esaias 49. & Paulus 2. Corint: Esa. 61.
6. In tempore accepto exaudiui te Esa. 49.
& in die salutis succurri tibi. Ecce 2. Corint. 6.
nunc tempus acceptum, nunc dies salutis.

Cùm igitur nobis etiam illuxerit hic dies salutis, & discussis mentis nostræ tenebris in cordibus nostris Lucifer exortus sit: caueamus
Hebr. 4. diligenter ne si hodie audiuerimus, vocem domini Dei nostri obturemus corda nostra sicut in Meriba & Massa vel ipsum nobis sese offerentem reijciamus, aut ad precandum pigrescamus: quin potius dum preciosi temporis huius vsura nobis conceditur, attente circũspiciamus, ne, quam occasionem audiendi verbum Dei negligamus, aut vllam inuocandi nomen Dei oportunitatem effluere sinamus. Hanc etenim si neglexerimus, breui ianuam salutis clausum iri omnibus, qui tempestiuè ingressi non fuerint experiemur: tunc vicissim clamabunt & non exaudiet, mane quærent & non inuenient, tunc respondebit illis quod fatuis virginibus, Matth: 25. Amen dico vobis nescio vos. Quæra-
Esai. 55. mus igitur dominum dum inue-

niri poteſt, inuocemus dum prope eſt.

DE SECVNDO.

Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Tu es latibulum meum: libera me.

SEcundus locus habet dulciſsimam conſolationem, opponendam omnibus ærumnis & tentationibus vitæ præſentis. Nam cùm Eccleſia cruci, dùm à domino peregrinatur, ſubiecta maneat: iuxta dictum. Omnes qui pie volunt in Chriſto Ieſu viuere, perſecutionẽ patientur, 2. Tim: 3. Nunquã enim bella bonis, nunquã certamina deſunt, ſed quo cum certet, mens pia ſemper habet: ideo ad hanc inſignẽ conſolationem, tanquã ad ſalutis tabulam & dulciſsimam promiſsionem auxilij diuini accurrentes, vere ſtatuamus

Matth. 9. Actor. 14. pſalm. 68.

mus Deum, vindice manu nos protecturum esse & latibulum fore tutissimum aduersus omnes omnium calamitatum procellas & tempestates sæuissimas, ne ijs obruamur.

Alludere videtur Propheta ad terribilem diluuij historiam, quo deleti & absorpti sunt omnes primi seculi homines, absq; pœnitentia secure viuentes : Noë verò cum suis in arca latentibus, saluus & incolumis euasit. Ad eundem modum & pij in communionem fauoris diuini asciti, in aduersitatum tempestatibus, iræ Dei & calamitatum procellis, concitatisq; persecutionum fluctibus, tuti & immunes

Psal. 18. 69. sub vmbra alarum ipsius sperabunt, absorptis & deletis omnibus impijs.

Diluuium igitur aquarum significat omnia omnis generis mala, tentationes maximas crucem & afflictiones, seu vt Paulus loquitur: intus pauores, foris pugnas, quales

vber-

vbertim è fonte peccati quotidie fluunt & emanant, vtpote conſcientiæ terrores, iræ Dei ſenſus, iudicij diuini metus, legis execratio, bella, fames, peſtis, perſecutio & ſexcenta alia mortis horrenda ſimulacra, quorum procellis & fluctibus impetitur & concutitur mirum in modum genus humanum propter peccata, præcipuè verò Eccleſia, quæ ſimilis cimbæ, ſæuiſsimis agitata procellis, plena rimarum, remigibus animum ferè deſpondentibus, iam iam inter procellas & concitatos fluctus merſura & interitura videtur: illud tamen ipſum languidum, miſerum & ſqualidũ corpus Eccleſiæ, plenum ærumnarum, perpetuò manebit, & conſeruabitur, ne ad eam pertingat diluuium, aut cum læſione tanget.

Seruiunt hæc noſtræ inſtructioni & conſolationi, hoc præſertim periculoſo tempore, quo videmus, omnia ſatis in peius ruere & retrò ſublapſa referri, & experimur Sa-

chanam omnia sua arma expedire, omnia sua artificia experiri, omnes neruos suos intendere rerumq́ omnium satagere, vt nos nostraq́ omnia deleat atq́ pessundet,

Videmus hodie magnas rerum perturbationes, et confusiones, quibus naturæ veluti ordine inuerso, cuncta sursum & deorsum feruntur, oriuntur calamitates publicæ & priuatæ, bella, famis, pestes, estq́ vt Poëta ait: plena terra malis & plenum mare, &c.

Exulat in mundo hodie Christi Ecclesia, exposita sæuiciæ & crudelitati tyrannorum, magna imperia eam premunt & dentibus plus quã Cadmæis lacerant & dilaniant. Terribilis hodie cunctis Christiani orbis incolis est, non modò tyrannis Turcica, qua fertur in arua furens camposq́ per omnes, cum stabulis armenta trahit: sed etiam immanissimus furor pontificiorum, qui blasphemos cultus & manifestas doctrinæ cœlestis corruptelas &

quas-

quasuis impietates mordicus tuentur: quorum edicta & monitoria sanguine piorum scripta, quotidie recrudescunt & percrebrescunt.

Initum est fœdus arctissimum, liga (vt vocant) sancta, inter præcipuos & potentissimos mundi monarchas, à quibus etiam classicum decantatum est, vt religionis nostræ, quam profitemur, authores & sectatores, ipso Turca nocentiores, tollant, & tanquam ad commune incendium restinguendum, omnes vires conuertant, ignitis etiam adhibitis cauterijs, exquisitissimisq; tormentis et supplicijs extremis, pios neci tradant & à facie terræ deleant: eò, quòd Ecclesiam illorum Catholicam, vt vocant, impugnent, ritus pontificios et illorum sacra condemnent, respub. turbent, pontificē suis redditibus & honoribus spolient, plusq; noceant humano generi, quam vel Mahometus crudelissimus, vel hostes Euangelij Christi perniciosissimi.

In

In his tantis malorum procellis, ac persecutionum & confusionum fluctibus, nequaquam succumbat mens nostra, aut animum despondeamus: sed promissione & consolatione hac erecti, verè statuamus diluuium aquarum ad nos non pertingere. Rationem addit Propheta, facta ad Deum Apostrophe.

Tu es latibulum meum.

Comparat protectionem diuinam latibulo ferarum, quò in tempestatibus fugere & sub quo tutò requiescere possunt. Eodem etiam modo se immunem à periculo & aduersitatum tempestate fore prædicat, non quod tuta in regno suo præsidia collocata habeat, aut armorum apparatu instructus, aut militaribus copijs vndequaque stipatus sit: sed quia Deum tutissimum Asylum, & veluti locum abditum ac bene munitum habeat, in quo tutus aduersus violentiam hostium & assultus omnium aduersitatum late-

latere queat. Tu inquit latibulum, psalm. 18.
tu munitio, tu refugium meum, in
te igitur ſperabo.

Hac tanta loquendi libertate, cum Propheta omnibus pijs vti licebit, & cum maxima alacritate animi ad hunc DEVM accurrere, quando à mundo & Diabolo ad perniciem ſui quæruntur. Is enim perpetuò Eccleſiæ ſuæ in rebus triſtibus & calamitoſis abſconſio & latibulum erit, pro populo ſuo firmiter ſtabit, atq; iniecto naribus hoſtium ſuorum annulo, metam certam, quouſq; graſſari licebit, præſcribet & conſtituet: ſicq; pios ſub vmbra alarum ſuarum ſperantes & latentes, contra vaſtatrices flammas & omnia Diabolicæ & humanæ ſæuitiæ exempla clementer proteget, ne in diluuio aquarum abſorbeantur vel opprimantur. Sic dulciſsime dicitur, Eſa. 43. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu: Si tranſieris per aquas, tecum ero, & flu-

mina

mina non operient te, si ambulaueris in igne non combureris & flamma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus, sanctus Israël, Saluator tuus.

Tale latibulum fuit populo suo in Ægypto & tandem per medium mare, cedentibus & viam facientibus aquis, traduxit, submersis omnibus hostibus eius.

Ipse latibulum fuit Eliæ contra insultus Achab. Ipse murus fuit igneus in circuitu Elisæi contra Syrios: inter horribiles lanienas, bella, confusiones, certamina & pericula regni Babylonici & Persici seruauit sanctum agmen & pias reliquias: Danielem è faucibus Leonum eripuit: pueros in χονευτηρίῳ ignis æstuantis illæsos inter medias flammas seruauit: exacta fatali periodo regni Iudaici, ruente templo & politia excerpsit sibi pusillum gregem, cui latibulum fuit tutissimum. Sic Ecclesiæ corpus omnibus temporibus seruauit & eti-

amnum

amnum hodie mirabiliter (etiamsi in aliquot sæuitur membra) contra omnes furores & hostiles machinationes Sathanæ & membrorum eius clementer & potenter tuetur & conseruat, nec portæ inferorum Matth. 16.
aduersus eam præualebunt.

Non igitur ad humana præsidia, non ad brachium carneum, non ad illicitas artes & media, sed ad hoc latibulum tanquam tutissimum receptum & firmissimum propugnaculum in aduersitatibus confugiamus. Huc oculos, si quando terrorem mentibus tristis rerum facies inculcet, conuertamus, non animis frangamur, nec potentiam Diaboli vel mundi cohorrescamus, etiamsi terra hiscere, cœlum ruere, aut fluctus maris nos obruere videantur. Maior enim est, qui in nobis habitat, quam qui in mundo. Item, fortis sonitus aquarum multarum: Psalm. 93.
fortior in excelsis dominus. Item, Psalm. 93.

Nisi

Psal. 124. Nisi dominus fuisset nobiscum, tum viuos deglutiuissent nos, tunc aquæ absorbuissent nos.

DE TERTIO.

Libera me vt liberatus laudem te.

DAnti rependi nihil gratius ab accipiente potest, quam si gratum habuerit, quod gratis accepit, inquit Bernhardus. Id etiam animaduertens Propheta, nihil videt in suis viribus esse, etiamsi rerum externarum copia & affluentia abundaret, quod DEO pro summis beneficijs gratius rependere possit, præter gratam eorum prædicationem. Ideo promittit ei sacrificium laudis seu veram animi gratitudinem, cùm pro alijs donis & bonis, tùm maximè ob liberationem à peccatis & pœna eorundem.

Hæc beneficij accepti memoria & celebratio, pars est spiritualis cultus

tus Dei, quem ab omnibus requirit
Dominus: vt ipsum omnis boni
fontem, à quo beneficia spiritualia
& corporalia, positiua & priuatiua
largissimè ad nos fluunt, agnosca-
mus, ipsius sapientiam celebremus,
potentiam, misericordiam & inex-
haustam bonitatem memori mente
prædicemus & iustis honoribus de-
bitā ipsi gratiam persoluamus, iux-
ta dictū, 1. Thess: 5. Semper gaude-
te, sine intermissione orate, in om-
nibus gratias agite. Hæc est enim
voluntas Dei, in CHristo IEsu in
omnibus vobis.

Consistit autem hic cultus, seu
hæc gratiarum actio, non in prædi-
catione tantum beneficiorum diui-
norum, quæ verbis solummodo fit:
sed in corde & tota vita nostra: vt
piè & sanctè viuamus in timore ip-
sius: quod ore dicimus, corde reti-
neamus, quod corde retinemus, o-
peribus exprimamus, in angustijs
passionum patientiam declaremus,
de proximo nostro, præcipuè do-

mesticis fidei, benè mereri studeamus, ad singula beneficia Dei, ipsi in donis suis benedicamus, & sine intermissione ipsum celebremus: in prosperis, quia consolatùr: in aduersis, quia corrigit: antequam essemus, quia fecit nos: cum essemus, quia salutem dedit nobis: cum peccassemus, quia ignouit: cum conuersi essemus, quia iuuit: cum perseuerassemus, quia coronauit. Vt pie Augustinus super, Psalm: 71. loquitur.

Cùm itaq; Dei beneficia & præsentia & præterita & futura, materiam & occasionem laudis et gratiarum actionis nobis hodie vberrimam subministrent: ideo etiam nos omnes & singuli, vota nostra DEO reddamus, & grata voce & mente hostiam laudis immolemus, ardenti motu intimi pectoris nostri dicentes.

Recitetur nunc huius diei precatio Danica, infra suo loco posita.

PRE-

PRECATIONES ET LECTIONES SINGVLIS *diebus recitandæ.*

PRECATIO PRIMÆ DIEI.

O Euige Alsommectige taalmodige oc langmodige Gud/ Wi arme elendige syndige Menniske ere paa denne neruerendis dag oc sted tilhaabe kommen/ oc met ydmyge Hiertens suck træder nu frem for dit Naadis Ansict at affbede voris wtallige Synder oc Offuertrædelser/ som wi bedreffuit haffuer/ huorfore wi nu Hierteligen bekiende oc begræde vore Synders mangfoldighed oc misgierningers verstyggelighed/ oc oplader for dig i dag vort syndige Liggendefæ / huilcket wi dit hellige Naffn til vanære/ vor fattige Næste til skade/ oc oss selff til euig straff oc fordømmelse/ fra første Vngdoms tid til denne neruerendis stund samlit haffuer / oc bekiender din wsigelige godhed/ taalmo-

dighed oc langmodighed at vere eniste aarsage/ at wi icke lenge siden ere ødelagde oc plat forderffuede / effter som wi alle oc huer retfærdeligen fortient haffde. Men du aff samme din store Naade haffuer sparit oss/oc giffuit oss tid oc rom til salig Penitentz oc Omuendelse/oc oss daglige indbødit til din Naadis rigdom/for huilcke wi tacke oc priser dig aff voris gantske Hierter oc Sind.

Oc effterdi du kiender/oc wi bekiender voris Kiøds tryghed/voris Hiertens haardhed/voris sinds forblindelse oc voris vilies genstridighed/saa wi intet andit for naturlige suaghed kunde giøre/ end samle oc formere/tid effter tid/ din vredis Liggendefæ paa Domsens dag. Derfore bede wi dig for din wsigelige godhed oc din kieriste Søns JEsu Christi døds skyld / omuent voris haardnackede sind / Blødgiør voris haarde Hierter/oplius voris mørcke forstand/oc bøye voris genstridige vilie met din hellig Aand / at wi aluorligen kunde i dag omuende oss

til

til dig begræde voris Synders mangfoldighed oc slemhed/ oc aff dig bekomme Naade oc Synders forladelse i Jesu Christo/ Giff oss krafft oc styrcke her effter at kunde modstaa Synden/ Kiødet/ Dieffuelen oc alt ont/ bliffue faste vdi troen/ haabet/ taalmodighed/ oc alle gode Gierninger indtil enden/ saa wi paa Domsens dag/ naar den Retfærdige Dommere/ vden alle Personers anseelse skal betale huer effter sine Gierninger/ maa endelig befries fra vrede/ angist oc pine/ oc met alle Vdualde bekomme det wforgengelige væsen/ Ære/ Liff oc Glæde/ ved Jesum Christum vor eniste Gienløsere oc Talsmand/ huilcken vere met dig oc den hellig Aand ærit oc benedidet i Euighed/
Amen.

 Episto-

Epiſtola Rom: 2.
An diuitias bonitatis, &c.

Euang: Lucæ 13.
Initium: Dicebant & hanc ſimilitudinem arborem fici habebat quidam.
Finis: Succides eam in futurum.

PRECATIO SECVNDÆ DIEI.

O DV miſkundige / milde oc Barmhiertige Gud oc allerkieriſte Fader / Efftersdi at all vor Salighed oc euige velfært henger paa din eniſte Naadis oc Retfærdigheds delactighed / i det / at du aff din wſigelige godhed forlader / met din Søns Retfærdighed betecker / oc aff din ſtore Barmhiertighed icke tilregner nogen deris Synder / ſom alnorligen ſig til dig omuender / oc Hierteligen vden ſuig bekiender oc begræder deris miſgierninger. Derfore bede wi dig O Naadige Gud / at du ved

din

din hellig Aand vilt opuecke oc røre voris Sind oc Hierter/ at wi aluorligen vden all hyckleri vdi denne dag oc voris gantske Liffs tid/ kunde begræde oc bekiende vore wtallige Synder/ oc ydmygeligen derfore sucke oc bede til dig aff Hiertet.

Ah naadige Fader/ forlad oss alle vore mangfoldige oc slemme offuertrædelser/ Skiul oc betecke alle vore Blodige Synder/ Oc naadeligen vdslet alle vore misgierninger/ oc det for din enbaarne kieriste Søns det wbesmittede Lams Jesu Christi Blods oc beske Døds skyld. Du naadeligen stille oc trøste vore bange oc wrolige Samuittighed/ lætte du vore syndige byrde/ oc læge vore arme Saargierde Siæl/ giør du oss delactige vdi din euige naadis Rigdom/ oc iføre oss din kiere Søns Jesu Christi hellige oc rene Retferdighed. Vent din vrede fra oss/ oc borttag all Syndsens retferdige heffn oc straff/ huilcke wi en oc huer vel fortient haffuer. Styrcke ocsaa vor suage tro/ at wi fast oc sta-

deligen paa denne din Søns fortie-
niste oc din Naade oc Barmhiertighed
oss forlade / oc sætte all vor haab oc til-
lid til dig / oc samme voris Christelige
tro met Gudelige Leffnit oc Kierlig-
heds Gierninger beuise / oc der vdi
bliffue bestandige til enden / at wi si-
den effter en salig affsked oc vdgang
aff denne vsle Jam̃erdal maa bekom̃e
met alle dine kiere Børn det euige Liff
oc Salighed / oc det for samme din el-
skelige Søns JEsu Christi skyld /
huilcken leffuer oc regnerer met dig
oc den hellig Aand / en sand
leffuende Gud i all
Euighed /

A M E N.

Episto-

Epistola Rom: 4.

Initium: Credidit Abraham Deo.
Finis: Cui non imputauit dominus peccatum.

Euang: Matth: 11.

Venite ad me, &c. Vsq; ad finem capitis.

PRECATIO TERTIÆ DIEI.

O Fromme / trofaste oc leffuendis GUD / Wi dine fattige Børn aff gantske Hierte siger dig prijs / loff / ære oc Tacksigelse for alle dine wsigelige Velgierninger / Aandelige oc Legomlige / Timelige oc Euige / huilcke du aff din godhed oss alle oc huer ideligen giort oc rundelige beuist haffuer / Besynderlige at du haffuer skenckit oc giffuit oss din kiere Søn JEsum Christum / oc ved hannom anammit oss til din kundskaff oc Naade / oc nu tilgiffuit oc forlat oss alle vore fremfarne blodige Synder /

oc oss betecket met samme din elskelige Søns JEsu Christi wskyldighed oc Retfærdighed. Oc effterdi wi icke kunde afflegge voris syndige Nature/ icke heller ere aff oss selff mectige at imod staa samme vort Kiødis oc Naturis skrøbelighed/ Dieffuelens listighed/ Verdsens forfengelighed/ eller andre vore Fienders mectighed oc behendighed. Derfore bede wi dig/ at du ved din hellig Aand vil hielpe oss/ at wi ideligen oc Hierteligen kunde bede oc paakalde dig/ oc i denne behagelige Naadsens tid/ huilcken Retfærdighedsens Soel JEsus Christus vdi sit salige Ord lader skinne offuer oss/ kunde retsindelige vandre for dig/ oc idelige frycte oc tiene/ loffue oc prise dit hellige Naffn/ saa wi maa nyde oc beholde din hielp oc trøst/ oc aff dig beskiermis fra all wlycke oc fare/ Ver du voris Tilfluct oc faste Borge imod all vor anliggende nød oc fare.

Beuare din fattige/ elendige Christen Kircke/ oc opholt dette lille Skib/ at det icke aff de brusende Vandbøl-

ger

ger nedsiunckis eller fortrengis / Lad
icke Salighedsens Lius for voris sto-
re wtacknemmelighed / hos oss vdsluc-
kis / Men for dit hellige Naffns æris
skyld beuare Ordit oc Sacramenter-
ne rene oc wforkrenckede/fra all vrang
Lærdom oc vildfarelser. Holt alle tro
Christne Lærefedre oc Tilhørere i din
sande fryct / Lad det Guddommelige
Ordis sæd giøre fruct vdi alle vore
Hierter/ oc hielp oss der vdi at bliffue
bestandige til enden.

O mectige Gud oc HErre/ du oc
naadelig beuare disse Lande oc Riger
vdi en bestandig Fred oc Rolighed/
Lad dine hellige Engle sla en fast
Vognborg omkring oss.

Du velsigne oc benedide voris Høy-
baarne Førstinde oc naadige Dron-
ning / Dronning Sophia / oc hinde
naadelig beuare vdi all lycksalige vel-
færd til Liff oc Siel.

Holt vnder din Guddom̃elige beskyt-
telse vor allernaadiste Printz oc vdual-
de Konning Hertug Christian/oc ved
din Almectige Haand oc hellig Aand/

beuare

beuare hannom vdi din fryct / Regiere hannom met en Førstelig aand / hannom beskytte fra all wlycke ore / giffue hannom fremgang vdi vijsdom oc forstand / lycke oc velfart sundhed oc salighed / at hand maatte bliffue din hellige Kirckis Fosterfader / oc ved din Almectige krafft oc bistand vdi sin tid regiere disse Riger oc Lande / dit helligste Naffn til ære / oc oss alle til it roligt oc Christelige Leffnit.

Du benedide oc beuare de andre vnge / Høybaarne Herrer oc Frøuecken er oc det gantske Kongelige Hus / Lad dennom opuoxe vdi all Gudelighed / dyd oc fromhed.

Velsigne oc beskierme vor Naadige Printzis forordinerede Regierendis Raad / met de andre Velbyrdige Rigens Raad / Lad din hellig Aand opliuse / Regiere oc ledsage dennom vdi all vijsdom oc forstand / at de maatte giøre Dom oc Retfærdighed / oc bruge det Verdslige Suerd din Christne Kircke til beskiermelse / disse Lande

c Riger til Fred oc god Politi /
ennom selff oc oss til euig Sa=
hed.

Beuare oc disse Rigers Adel oc
idderskaff / oc all anden øffrighed /
et menige Indbyggere oc Vnder=
atte / vdi enighed oc samdrectig kier=
hed / Beuare oss fra Dieffuelens oc
e Christendoms Fienders Tyran=
/ Forræderi oc trædske anslag / aff=
nt alle Landplager / Krig oc Oprør /
lods vdgydelse / Mord / Brand / Pe=
lentze / Dyr tid / oc all anden [redacted]
ycke oc fare / oc giff oss din velsig=
se til Land oc Vand / Saa ville wi
t Hierte / Mund oc gantske Leffnit
te oc tacke / prise oc ære dit hellige
ffn euindelige. Du som leffuer oc
egnerer en sand GVD met din
Søn oc hellig Aand fra
nu oc til euig tid /
Amen.

Episto-

Epiſtola Hebr: 5.

Initium: Habemus igitur potificē.
Finis: Ad oportunum auxilium.

Euang: Lucæ 18.

Initium: Dixit eis parabolam.
Finis: Vindicabit eos cito.

HAFNIÆ
Excudebat Iohannes Stockelmannus.

ANNO

M. D. XCII.

pistola Hebr: 5.

Habemus igitur pon

d oportunum auxilii

uang: Lucæ 18.

Dixit eis parabolam,

indicabit eos cito.

HAFNIÆ

bat Iohannes Stock-
mannus.

ANNO

D. XCII.